

การวิจัยประเมินผล
โครงการยุวชนประชาธิปไตย
พ.ศ. 2547

การวิจัยประเมินผล
โครงการยุวชนประชาธิปไตย
พ.ศ. 2547

คำนำ

โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 เป็นโครงการต่อเนื่อง ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสถาบันพระปกเกล้าจัดขึ้นเป็นปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเสริมสร้างและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการสนใจศึกษาหาความรู้และติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ตลอดจนเสริมสร้างให้เยาวชนมีวิสัยทัศน์และมีวิถีชีวิตที่มีคุณธรรม อันจะเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติในอนาคตต่อไป

การวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 เป็นการวิจัยประเมินผลโครงการฯ ที่ดำเนินการต่อเนื่องจากการวิจัยประเมินผลโครงการฯ พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2546 โดยใช้รูปแบบการวิจัยประเมินผลแนววัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (The Behavioral Objective of Goal-Based Approach) ที่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาความสำเร็จของโครงการ ร่วมกับการวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการ โดยใช้แบบทดสอบ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจของเยาวชนที่เข้ารับการอบรมตามโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 เปรียบเทียบระหว่างก่อนเข้ารับการอบรม และภายหลังเข้ารับการอบรม เพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร ประกอบการตัดสินใจดำเนินโครงการฯ หรือพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโครงการต่อไป

คณะผู้วิจัย

บทสรุปของผู้บริหาร

โครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ดำเนินการโดยความร่วมมือของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสถาบันพระปกเกล้า โดยคัดเลือกเยาวชนอายุระหว่าง 15-20 ปีทั่วประเทศ ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความสนใจเรื่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเข้ารับการอบรม เพื่อรับฟังการบรรยายภาคเนื้อหาสาระใน 4 ชูติวิชา คือ ด้านการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข, ด้านหลักพื้นฐานสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, ด้านองค์การอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ และด้านเยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ร่วมกับการศึกษาดูงานภาคประสบการณ์ในสถานที่ต่างๆ กิจกรรมการวิเคราะห์วิจารณ์การเมือง กิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม และกิจกรรมอื่นๆ เป็นระยะเวลาทั้งหมด 10 วัน

โครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 นี้ เป็นการดำเนินการโครงการต่อเนื่อง เป็นปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจและสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และความรู้รอบตัวในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจศึกษาหาความรู้และติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และประการสำคัญเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และนำมาขยายผลสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

การประเมินผลโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ใช้รูปแบบของการวิจัยประเมินผลแนววัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (The Behavioral Objective of Goal-Based Approach) เพื่อประเมินผลโครงการตามวัตถุประสงค์ จากตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการฯ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเกิร์ต (Likert Scale) คือ มากที่สุด (4.51-5.0 คะแนน), มาก (3.51-4.50 คะแนน), ปานกลาง (2.51-3.50 คะแนน), น้อย (1.51-2.50 คะแนน) และน้อยที่สุด (1.0-1.50 คะแนน)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการประเมินผลรายวิชาในภาคเนื้อหาสาระ,

การศึกษาดูงานภาคประสบการณ์, หนังสืออ่านนอกเวลา และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังเข้ารับการอบรม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประเมินผลครั้งนี้เป็นเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 จำนวน 210 คน เป็นเพศชาย 104 คน เพศหญิง 106 คน อายุระหว่าง 15-23 ปี (อายุเฉลี่ย 17 ปี) ระดับการศึกษา พบว่า ประมาณ 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 75.23) รองลงมา ร้อยละ 16.67 ศึกษาระดับอนุปริญญา (ปวช/ปวส.)

ผลการศึกษา

1. ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตยด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัวโดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า เอกสาร/หนังสือที่ได้รับประกอบมีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมา คือการได้รับการสนับสนุนด้านเวลาจากสถานศึกษา และการดำเนินงานของเขตการศึกษาที่มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนระยะเวลาเตรียมตัวส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2. ด้านการดำเนินงาน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตยด้านการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายชื่อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สถานที่จัดกิจกรรมสถานที่ดูงานภาคประสบการณ์, ระยะเวลาในการฝึกอบรม และการอำนวยความสะดวกระหว่างเข้าร่วมโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนเวลาที่ใช้ในการบรรยาย, เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยายภาคเนื้อหาสาระ, วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน", การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยาย และการจัดกิจกรรมออกกำลังกาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

3. ด้านความสำเร็จ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสำเร็จของโครงการยุวชนประชาธิปไตยในภาพรวมส่วนใหญ่เห็นว่าความสำเร็จอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา

ในระดับปานกลาง และภายหลังเข้าร่วมโครงการเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาอยู่ในระดับมาก

สำหรับทัศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากและภายหลังเข้าร่วมโครงการเยาวชนมีทัศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต่อความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

4. ด้านความพึงพอใจ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตยด้านความพึงพอใจในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายชื่อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า วิทยากรที่ปรึกษาประจำกลุ่ม และรูปแบบโครงการยุวชนประชาธิปไตยมีความเหมาะสมในระดับมาก

5. ด้านผลลัพธ์

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านผลลัพธ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตยในภาพรวม พบว่า ผลลัพธ์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งหากพิจารณารายชื่อกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าประโยชน์จากการเข้าโครงการ, การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความเหมาะสมในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องมีความเหมาะสมในระดับมาก

สำหรับ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการเข้ารับฟังการบรรยายภาคเนื้อหาสาระในชุดวิชาทั้งหมด 4 ชุดวิชา โดยใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า คะแนนเฉลี่ยภายหลังเข้ารับการอบรมมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรม และเมื่อทดสอบทางสถิติโดยการหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรมและหลังเข้ารับการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ควรได้รับการสนับสนุน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัยประเมินผลโครงการฯ พบว่า โครงการฯ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และผลการประเมินจากตัวชี้วัดทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความ

สำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์โครงการ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุดทุกด้าน

2. ควรนำผลการวิจัยประเมินผลโครงการฯ เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการโครงการยูวชนประชาธิปไตยในปีต่อไป เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ และเพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

3. ควรนำข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง มาพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในปีต่อไป เช่น การคัดเลือกวิทยากร, การคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม เป็นต้น

4. ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนที่ผ่านการอบรมโครงการยูวชนประชาธิปไตยที่ผ่านมา เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร การวางรูปแบบกิจกรรมภาคเนื้อหาสาระ และภาคประสบการณ์ เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

แบบประเมินโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547

❖ ความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย

1. การคัดเลือกและการเตรียมตัว

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ระยะเวลาในการเตรียมตัว			✓		
2. เอกสาร หนังสือที่ได้รับประกอบการอบรม	✓				
3. การได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา		✓			
4. การดำเนินงานของเขตการศึกษา		✓			

2. การดำเนินงาน

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สถานที่จัดกิจกรรม	✓				
2. เวลาที่ใช้ในการบรรยาย		✓			
3. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์		✓			
4. วิทยากรบรรยายภาคเนื้อหาสาระ		✓			
5. วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์		✓			
6. วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน"		✓			
7. การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยาย		✓			
8. สถานที่ดูงานภาคประสบการณ์	✓				
9. การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย		✓			
10. ระยะเวลาในการฝึกอบรม	✓				
11. การอำนวยความสะดวกระหว่างเข้าร่วมโครงการ	✓				

3. ความสำเร็จ

ข้อความ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ			✓		
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ		✓			
3. ทักษะที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ		✓			
4. ทักษะที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ	✓				
5. ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ		✓			
6. ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ	✓				

4. ความพึงพอใจ

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. วิทยากรที่ปรึกษาประจำกลุ่ม		✓			
2. รูปแบบโครงการเยาวชนประชาธิปไตย		✓			

5. ผลลัพธ์ของโครงการฯ

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ	✓				
2. การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม	✓				
3. การดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง	✓				

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปผู้บริหาร	i
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	5
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
บทที่ 4 ผลการวิจัย	54
บทที่ 5 อภิปรายและข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม	91
ภาคผนวก	97
- แบบประเมินโครงการยุวชนประชาธิปไตย	98
- แบบประเมินรายวิชา	100
- แบบประเมินการศึกษาดูงาน	101
- คณะผู้วิจัย	102

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแยกตามรุ่น	50
2. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป	55
3. ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการคัดเลือกและการเตรียมตัว	56
4. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการคัดเลือกและการเตรียมตัว แยกตามรุ่น	57
5. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงาน	58
6. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานแยกตามรุ่น	60
7. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสำเร็จ	61
8. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสำเร็จแยกตามรุ่น	63
9. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความพึงพอใจ	64
10. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความพึงพอใจแยกตามรุ่น	65
11. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อผลลัพธ์	66
12. ร้อยละและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อผลลัพธ์แยกตามรุ่น	67
13. ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นที่เข้ารับการอบรมกับความเห็นต่อโครงการฯ	68
14. ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความเห็นต่อโครงการฯ	69
15. ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความเห็นต่อโครงการฯ	70
16. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความเห็นต่อโครงการฯ	71
17. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อรายวิชาภาคเนื้อหาสาระ	72
18. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการศึกษาดูงานภาคประสบการณ์	76
19. ค่าคะแนนเฉลี่ยและสถิติความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเข้ารับการอบรมและหลังเข้ารับการอบรม แยกตามรุ่น (คะแนนเต็ม 40)	81
20. ค่าคะแนนเฉลี่ยและความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรมและ หลังเข้ารับการอบรมตามโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 , พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2545 (คะแนนเต็ม 40)	82

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นเวลายาวนานกว่า 70 ปีแล้ว แต่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง ทั้งที่สถาบันการปกครองของประเทศไทยเป็นสถาบันที่มีความสัมพันธ์กับประชาชนมาโดยตลอด ดังนั้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันการเมืองการปกครอง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ และประชาชนอย่างยั่งยืน รัฐสภาในฐานะหน่วยงานทางนิติบัญญัติ จึงควรมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อันจะเป็นการพัฒนาวิถีคิด ค่านิยมและวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับแก่ประชาชนทุกระดับ โดยการเสริมสร้างการเข้ามีส่วนร่วมลักษณะดังกล่าวนี้ ควรเป็นการปลูกฝังในระดับแนวเล็ก เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้เล็งเห็นความสำคัญในการสนับสนุนและให้การส่งเสริมงานด้านการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองแก่ประชาชนทั่วไป และนักเรียน นักศึกษามาตลอด ทั้งในรูปแบบของโครงการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ความรู้เรื่องระบบงานรัฐสภา และกระบวนการนิติบัญญัติ โดยมีการศึกษาและพัฒนา รูปแบบ วิธีการที่เหมาะสม เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติที่ดีด้านการเมือง การปกครองแก่ประชาชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าหากหน่วยงานได้สนับสนุนหรือดำเนินโครงการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญ และเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อระบบการเมือง การปกครองแล้ว จะเป็นการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีความมั่นคงที่สุด เนื่องจากการพัฒนาดังกล่าวเป็นการพัฒนาตั้งแต่ระดับฐานรากจากผู้ที่กำลังเติบโตหรือเป็นต้นกล้าของแผ่นดิน ในอันที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคตจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

โครงการยุวชนประชาธิปไตย เกิดจากความร่วมมือของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสถาบันพระปกเกล้า ที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตระหนักถึงความสำคัญของเยาวชนอันเป็นพลังสำคัญของประเทศ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างเสริมประสบการณ์ทางการเมืองที่ดีแก่เยาวชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มาตรา 81 ที่ระบุว่า "... รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข..." โครงการนี้ จึงเสมือนเป็นโครงการต้นแบบเพื่อนำไปสู่การขยายผลในการฝึกอบรมเยาวชนทั่วประเทศ โดยมีการดำเนินการโครงการมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน นับระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อเสริมสร้างและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และเสริมสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขแก่เยาวชน และเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนมีความสนใจศึกษาหาความรู้และติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และแสวงหาข่าวสารความรู้ในมิติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การขยายผลและสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมด้านการเมืองการปกครองและกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคมและประเทศชาติต่อไป

ทั้งนี้ โครงการยุวชนประชาธิปไตยได้ใช้รูปแบบการฝึกอบรม ที่ประกอบด้วยภาคเนื้อหาสาระ และภาคประสบการณ์ที่เน้นหนักองค์ความรู้ด้านการเมืองการปกครอง โดยมีแนวความคิดว่าการเรียนรู้ทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้รับการอบรมได้รับประสบการณ์ตรงจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ดังนั้น การจัดการหลักสูตรและการจัดเงื่อนไขต่างๆ ในการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพต่อไป

การวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยประเมินผลแนววัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (The Behavioral Objective of Goal-Based Approach) โดยยึดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นประเด็นสำคัญในการประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารจากผลต่างระหว่างความมุ่งหวังตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กับผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งรูปแบบการประเมินดังกล่าว เป็นรูปแบบเดียวกับการวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตยที่ดำเนินการใน 2 ปีที่ผ่านมา คือ โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2545 และ โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2546 เพื่อให้สามารถนำข้อมูลในส่วนที่ใกล้เคียงกัน มาพิจารณาเปรียบเทียบกัน

เพื่อนำเสนอแก่ผู้บริการ ประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการโครงการนี้ และโครงการอื่นที่มีลักษณะเดียวกันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินผลโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
2. เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
3. เพื่อนำเสนอปัญหา ข้อเสนอแนะของโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547

ขอบเขตการศึกษา

1. การวิจัยประเมินผลโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ได้ทำการศึกษาในกลุ่มประชากร คือ เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 จำนวน 320 คน
2. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 จะทำการศึกษาวิเคราะห์ จากคะแนนที่ได้จากการประเมินผลหลังการฝึกอบรมเท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบความคิดเห็นของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
2. เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 อันจะนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนารูปแบบการจัดหลักสูตรภาคเนื้อหาสาระ, ภาคประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบอื่นๆ ในโครงการเยาวชนประชาธิปไตยปีต่อไป
3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของโครงการ อันจะนำไปสู่การปรับปรุง หรือพัฒนาโครงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

การดำเนินการ

1. ศึกษา รวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การจัดการฝึกอบรม การประเมินผลโครงการ และการวิจัยประเมินผลโครงการชุมชนประชาธิปไตย ประจำปี พ.ศ. 2546, การวิจัยประเมินผลโครงการชุมชนประชาธิปไตย ประจำปี พ.ศ. 2545
2. จัดทำแบบสอบถาม ตัวชี้วัด เพื่อทำการประเมินผลโครงการในด้านต่างๆ
3. จัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และอภิปรายผล
โดยการประเมินเป็น 2 ระยะ คือ
 - 3.1 ภายหลังจากการดำเนินโครงการชุมชนประชาธิปไตย 2547 รุ่นที่ 1 เพื่อนำผล การศึกษาวิจัยพัฒนาปรับปรุงการดำเนินโครงการชุมชนประชาธิปไตย 2547 ใน รุ่นที่ 2 ต่อไป
 - 3.2 ภายหลังจากการดำเนินการโครงการชุมชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 เพื่อสรุปผลและ ข้อเสนอแนะจากการดำเนินโครงการทั้ง 2 รุ่น
4. นำเสนอผลการประเมิน

ระยะเวลาดำเนินการ

เดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 - เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 รวมระยะเวลา 5 เดือน

แผนการดำเนินการ

กิจกรรม	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.
1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	↔				
2. การจัดทำแบบสอบถาม	↔				
3. การจัดเก็บ รวบรวมข้อมูล	←→				
4. การวิเคราะห์และอภิปรายผล		←→			
5. การปรับปรุงและนำเสนอรายงาน ฉบับสมบูรณ์			←→		

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยประเมินผลโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม
4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง
5. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
6. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ
7. โครงการเยาวชนประชาธิปไตย
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการเยาวชนประชาธิปไตย

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น (Opinion) มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย โดยผู้วิจัยได้สรุปความหมายของความคิดเห็นแยกตามประเด็น ดังนี้

1. ความคิดเห็นเป็นความเชื่อ เป็นการแสดงออกด้วยท่าทางตามสภาพแวดล้อมในขณะนั้น โดยความคิดเห็นส่วนมาก เป็นการแสดงออกของความต้องการในส่วนบุคคลมากกว่าที่จะเป็นความเชื่อของคนทั่วไป แต่ไม่ว่าจะได้รับอิทธิพลหรือสิ่งเร้าหรือด้วยตนเอง ความคิดเห็นก็เป็นการกล่าวถึง เรื่องราวที่นำไปสู่ความรู้ และสามารถวัดเกี่ยวกับความจริงที่ปรากฏ และความคิดเห็น จะเป็นสิ่งที่เกิดในชั่วขณะหนึ่ง เช่น ความหมายของ อุทัย หิรัญโต (2519: 80-81)

2. ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความเชื่อ ความรู้สึก โดยการพูด การเขียนที่มีความหมายในตัวเอง ที่อาจคำนึงถึงหรือไม่คำนึงถึงความถูกต้องก็ได้ เช่น ความคิดเห็นตามความหมายของ เอ็นเกลและสเนลโกรฟ (Engle&Snellgrove, 1969: 593, เบส (Best, 1977 อ้างถึงใน สงวน สุธิเลิศอรุณ,

2527: 16), ศรีสมบูรณ์ แยมกมล (2538: 47), นิรุติ พัฒนรัฐ (2540: 15), กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2528, เรื่อง เวทย์ แสงรัตนา (2522: 20)

3. ความคิดเห็นมีความหมายเหมือนกับทัศนคติ โดยความคิดเห็น จะสะท้อนถึงทัศนคติ ดังนั้น ความคิดเห็นและทัศนคติมักจะใช้แทนกันได้โดยทั่วไป ซึ่งความคิดเห็นมักใช้กับงานที่ต้องใช้สมอง ส่วนทัศนคติใช้เกี่ยวกับการวัดประเมินค่า สอดคล้องกับแนวคิดของ นันแนลลี (Nunnally, 1959: 285) ที่กล่าวว่า ความคิดเห็น มักใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสิน (Judgements) และความรู้ (Knowledge) ขณะที่ทัศนคติมักจะใช้กันมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) และความชอบ (Preference)

นอกจากนี้ มีนักวิชาการบางท่านเห็นว่า ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เช่น มูนน์ (Munn, 1962 อ้างถึงใน สัญญา บัวเจริญ, 2539: 11) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก (Feeling) และความคิดเห็น (Opinion) ที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบันและข้อเสนอใดๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอดไป

อย่างไรก็ตาม นักจิตวิทยาบางท่าน ได้แยกความหมายและความแตกต่างของคำว่าทัศนคติ และความคิดเห็นออกจากกัน เช่น บรอมแบรคและโฮเวลล์ (Brembeck & Howell, 1953 อ้างถึงใน สัญญา บัวเจริญ, 2539: 12) กล่าวว่า ความคิดเห็น เป็น การแสดงออกมาเป็นคำพูด ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับทัศนคติก็ได้ ส่วนทัศนคติเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกภายในเกี่ยวกับสิ่งต่างๆเป็นการแสดงออกถึงการกระทำ

4. ความคิดเห็น เป็นข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม แต่ก็แสดงถึงการมีวิจาร์ณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง (Fact) และทัศนคติ (Attitude) ของบุคคลในการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2527: 9) ซึ่งเป็นการตัดสินจากการประเมินค่า (Evaluation judgement) หรือทัศนคติ (Point of view) เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ภาณุมาศ บุญญลักษณ์, 2538: 10)

ทั้งนี้ ตามทฤษฎี Consistency Theory ที่กล่าวว่า การที่บุคคลมีทัศนคติอย่างไรนั้น เกิดจากความสอดคล้องขององค์ประกอบของทัศนคติทั้งความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึก พฤติกรรม และหากองค์ประกอบใดเกิดความไม่สอดคล้องขึ้นจะทำให้องค์ประกอบอื่นเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งนี้จิตตเสน พร้อมมูล (2526: 321) ได้อ้างถึง โรเซนเบิร์ก และอเบสัน (Rosenberge & Abeson, 1984) โดยกล่าวว่า ทัศนคติที่มีต่อสิ่งต่างๆจะคงที่ แต่เมื่อใดที่ความคิดกับความรู้สึกขัดแย้งกันจนถึงระดับที่บุคคลไม่สามารถทนต่อไปได้

บุคคลนั้นก็ลดการขัดแย้ง โดยการคงความคิดเห็นตนไว้และจะไม่รับรู้ข้อมูลใดๆ ที่จะทำให้เกิดการขัดแย้ง โดยจะเลือกรับเฉพาะข้อมูลที่สอดคล้องกับความรู้สึกและความคิดของตนเท่านั้น

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ หรือการวินิจฉัย พิจารณา โดยได้รับอิทธิพลมาจากข้อเท็จจริง ความรู้ หรือประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งเรื่องเดียวกันก็ไม่จำเป็นที่บุคคลต้องมีความคิดเห็นคล้ายคลึงหรือเหมือนกันเสมอไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่ได้รับว่าจะมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ มากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ ความคิดเห็นเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ ได้แก่ อวัยวะต่างๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ความผิดปกติของอวัยวะความบกพร่องของอวัยวะสัมผัสซึ่งมีผลต่อความคิดเห็นไม่ตีต่อบุคคลภายนอก (Oskamp, 1977: 119-133)
2. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของบุคคล หมู่คณะ เรื่องราว หรือ สถานการณ์ต่างๆ โดยความคิดเห็นจะเกิดขึ้นในตัวบุคคล จากการได้พบเห็น ความคุ้นเคย ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ตรงและจากการได้ยินได้ฟัง เห็นรูปถ่าย หรืออ่านจากหนังสือโดยไม่เห็นของจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม (Foster, 1952: 119)
3. ระบบค่านิยมและการตัดสินค่านิยม ที่หากแต่ละกลุ่มมีค่านิยม และการตัดสินค่านิยมไม่เหมือนกัน ความคิดเห็นในสิ่งต่าง ๆ ก็จะแตกต่างกันไปด้วย (Foster, 1952 : 119)
4. อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็กผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิด และให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของเด็ก (Oskamp, 1977: 119-133)
5. ทศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมจะต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้น ความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิงหรือการอบรมสั่งสอนในโรงเรียน หน่วยงาน ที่มีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างกัน ย่อมจะส่งผลต่อความคิดเห็นของบุคคลด้วย (Oskamp, 1977: 119-133)
6. สื่อมวลชน คือ สื่อต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล (Oskamp, 1977: 119-133)

7. ความรู้ โดยการแสดงความคิดเห็นของบุคคล ไม่ว่าจะด้วยการพูด การเขียน ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้เดิม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นเป็นหลักในการแสดงความคิดเห็น (นิรุติ พัฒนรัฐ, 2540: 15)

8. วัฒนธรรมประเพณี ส่งผลต่อความคิดเห็นด้วย โดยบุคคลที่รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีใด ก็ย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมและประเพณีนั้นๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนไปในทางที่ดีด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า ความคิดเห็นของบุคคลที่แสดงออกนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิฐานะ การรับรู้ข่าวสาร และการเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ซึ่งหากบุคคลมีปัจจัยเหล่านี้ต่างกัน ก็จะส่งผลให้มีความคิดเห็นแตกต่างกันด้วย

วิธีวัดความคิดเห็น

การวัดความคิดเห็นโดยทั่วไป ต้องประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้า และมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูงต่ำ มากน้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้น โดยมากจะใช้การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์โดยให้ผู้ที่ตอบคำถามเลือกตอบตามแบบสอบถาม

โทมัส (Thomas, 1959 อ้างถึงใน สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2527: 17) กล่าวว่าไว้ว่า การวัดความคิดเห็นโดยทั่วไปต้องมีส่วนประกอบ 3 ประการ คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาเป็นระดับ สูง-ต่ำ, มาก-น้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้นโดยมากจะใช้การตอบแบบสอบถาม ซึ่ง มอร์แกน และคิงส์ (Morgan & King, 1971: 516) ได้เสนอว่า การที่จะให้ใครก็ตามแสดงความคิดเห็น การสอบถามต่อหน้า (face to face) จะเหมาะสมกว่า โดยการสัมภาษณ์อาจมีความเหมาะสมกว่าการตอบแบบสอบถามแต่อย่างไรก็ตาม หากจะใช้แบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็น ควรระบุให้ผู้ตอบตอบว่า "เห็นด้วย" หรือ "ไม่เห็นด้วย" กับข้อความที่กำหนดให้ โดย เบสท์ (Best, 1977 อ้างถึงใน สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2527: 16) แนะนำว่าวิธีที่ง่ายที่สุดในการบอกถึงระดับความคิดเห็นก็คือ การแสดงให้เห็นถึงร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าออกมาในลักษณะเช่นไรและจะสามารถประเมินตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้

ทั้งนี้ แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็น ที่ระบุให้ผู้ตอบตอบว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย กับข้อความที่กำหนดให้แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวทางของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย

อย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็นข้อความเชิงปฏิฐาน (Positive) หรือข้อความเชิงนิเสธ (Negative) (วิเชียร เกตุสิงห์, 2524: 94-97)

สำหรับการวิจัยประเมินผลโครงการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยในการวัดระดับความคิดเห็นของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ใน 3 ประเด็นหลัก คือ ความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย, ความคิดเห็นต่อรายวิชาทั้งในภาคเนื้อหาสาระ และความคิดเห็นต่อการศึกษาดูงานในภาคประสบการณ์ โดยจากแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการวัดความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวัดความคิดเห็นตามแบบของ ลิเกิร์ตสเกล (Likert's Scale) ดังนี้

1. บุคคลที่ถูกวัดความคิดเห็น คือ เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
2. สิ่งเร้า คือ แบบสอบถาม
3. การตอบความคิดเห็น แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามมาตรวัดลิเกิร์ตสเกล (Likert's Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ในอดีตมีความเชื่อว่าการเป็นผู้นำนั้นเป็นมาโดยกำเนิด พร้อมกับคุณลักษณะเฉพาะที่คนทั่วไปไม่มี ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวได้เปลี่ยนไปว่าผู้นำมิได้เป็นมาโดยกำเนิด การเป็นผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้จากการที่ผู้นำนั้นใช้ความพยายามและการทำงานหนัก (Leaders are not born, leaders are made and they are made by effort and hard work) การเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ ภาวะผู้นำเป็นคำที่มีผู้ให้นิยามมากมาย แต่ที่คนส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันก็คือ เป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร ภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการอิทธิพลที่ช่วยให้กลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมาย (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2544: 22-55)

ทฤษฎีภาวะความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการเสริมสร้างศักยภาพให้กับเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีความพร้อมที่จะร่วมกันส่งเสริมการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดย "ภาวะผู้นำ" มีนักวิชาการให้นิยามไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

นภาพร โกศลวัฒน์ กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นการใช้ศิลป์และกระบวนการของการมีอิทธิพล ต่อบุคคลหรือกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ประทาน คงฤทธิศึกษากร กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การกระทำที่มีอิทธิพล สามารถทำให้ ผู้อื่นเกิดศรัทธามีความนับถือ มีความเชื่อมั่นที่จะทำตามแล้วแต่ผู้นำจะสั่งการ

ดังนั้น โดยสรุปแล้ว ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้บุคคลอื่นกระทำตามด้วยความเต็มใจ และมักจะเป็นผู้นำของการเปลี่ยนแปลงด้วย

ความแตกต่างของ ผู้นำ กับ ภาวะผู้นำ

ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่างๆ ที่ต้องการ ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (McFarland, 1979: 214-215)

ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถในการชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการ (Huse, 1978: 227)

ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของตำแหน่ง ผู้นำที่ได้รับมอบหมายบุคคลอื่นในกลุ่มที่เหลือก็คือผู้ตาม แม้จะเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อย หรือผู้ช่วยในการปฏิบัติ หน้าที่ต่าง ๆ ก็ตาม (Yukl, 1989 :3-4)

ผู้นำ คือ บุคคลที่มาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง หรือการยกย่องขึ้นมาของกลุ่ม เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

กวี วงศ์พุ่ม (2535: 14-15) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือน แกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียง ชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่ม นอกทางด้วย
3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคมมิติของบุคคลเป็นฐานและสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้
4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่าง คือสามารถสอดแทรกอิทธิพล บางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วม และเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

บุญทัน ดอกไธสง (2535: 266) ได้สรุปเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ (Leader) หมายถึง

1. ผู้มีอิทธิพล มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ
2. เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ
3. ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่มและนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่า ผู้นำ (Leader) คือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้งหรือการยกย่องจากกลุ่มให้ทำหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำ เช่น การชี้แนะ สั่งการ และช่วยเหลือให้กลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้มีการเขียนชื่อผู้นำแตกต่างกันออกไปตามลักษณะงานและองค์การที่อยู่เช่น ผู้บริหาร ผู้จัดการ

ดังนั้น ผู้นำ คือ ตัวบุคคล

ภาวะผู้นำ มุ่งเฉพาะพฤติกรรมของผู้นำ ภาวะผู้นำจึงเป็นเสมือนหนึ่งเครื่องมือในการบริหารของผู้นำ เป็นสิ่งที่สร้างพัฒนาขึ้นได้ในทุกคน นั่นคือ การสร้างศรัทธา บารมี ให้เกิดขึ้นในตัวเอง ซึ่งโดยบทบาทหน้าที่แล้ว ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำ ในขณะที่ผู้นำอาจจะไม่ใช่ผู้บริหาร เพราะฉะนั้น ผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จสูงสุดจะต้องเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำด้วย โดยผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำจะบริหารงานโดยอาศัยอำนาจตามขอบเขตหน้าที่ที่ระบุตามกฎหมายและขอบเขตเท่านั้น ส่วนผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจที่มีอยู่ แต่จะสร้างศรัทธาบารมี โน้มน้าวจิตใจให้ลูกน้องปฏิบัติตามบรรลุตามเป้าหมาย โดยความเต็มใจและสุดความสามารถ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า นักบริหารที่มีความสุขที่สุด คือ ผู้ที่มีลูกน้องมือเยี่ยมช่วยทำงานให้

บทบาทของผู้นำ (Leadership Role)

ผู้นำมีบทบาทและหน้าที่หลายประการ ผู้นำจึงเป็นทั้งหัวหน้า เพื่อนร่วมงาน และผู้ให้กำลังใจ ตลอดจนเป็นผู้วินิจฉัยตัดสินใจกลุ่มของตน (www.kunkroo.com/admin1.html.)

นพพงษ์ บุญจรจิตรคุลย์ กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้ผู้นำไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกัน (Maintenance of membership) หมายถึง ผู้ที่จะต้องอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์คนในกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่ม ทำให้มีกลุ่มมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน
2. ผู้ปฏิบัติภารกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective attainment) หมายถึง ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในกระบวนการ วิธีการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย
3. ผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group interaction facilitation) หมายถึง ผู้ที่ต้องปฏิบัติงานในทางที่อำนวยความสะดวกให้สมาชิกในกลุ่มติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติงานกันด้วยดี เนื่องจากการติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ และช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่บรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

วอลล์และฮอคินส์ (Robert G. Wall & H. Hawkins) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของผู้ผู้นำ ไว้ดังนี้

- เป็นนักบริหารที่ดี (Good Executive)
- เป็นผู้วางนโยบาย (Policy maker)
- เป็นผู้วางแผน (Planner)
- เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert)
- เป็นผู้แทนของกลุ่มในการติดต่อภายนอก (External group representative)
- เป็นผู้รักษาสัมพันธภาพระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา (Control of internal relationship)
- เป็นผู้ให้คุณและโทษ (Purveyor rewards and punishments)
- เป็นอนุญาโตตุลาการ (Arbitrator)
- เป็นแบบอย่างที่ดี (Exampler)
- เป็นนักอุดมคติ (Ideologist)
- เป็นผู้ยอมรับในการปฏิบัติงานขององค์กร (Scapegoat)

บทบาทหน้าที่ของผู้ผู้นำ ตามแนวคิดของ ยุกัล (Yukl's Integrating Taxonomy of Managerial Behavior) โดยยุกัล (Yukl, 1989: 130) ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่จากงานการศึกษาระดับปริญญาโทเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ผู้นำและได้รวมบทบาทหน้าที่ของผู้ผู้นำจากการศึกษาเหล่านั้น เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น บทบาทหน้าที่ของผู้ผู้นำที่ยุกัลนำเสนอสรุปถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ผู้นำ 4 กลุ่มใหญ่ ประกอบด้วยบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1. บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ (Building Relationship) ได้แก่
 - 1.1 การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (Networking)
 - 1.2 การให้การสนับสนุน (Supporting)
 - 1.3 การจัดการความขัดแย้งและสร้างทีมงาน (Managing conflict and teambuilding)
2. บทบาทในการให้และเสาะหาข้อมูล (Giving-Seeking Information) ได้แก่
 - 2.1 การติดตาม (Monitoring)
 - 2.2 การให้ข่าวสารข้อมูล (Informing)
 - 2.3 การสร้างความชัดเจน (Clarifying)
3. บทบาทในการตัดสินใจ (Making Decision) ได้แก่
 - 3.1 การวางแผนและจัดองค์การ (Planning and organizing)
 - 3.2 การปรึกษาและมอบหมายงาน (Consulting and delegating)
 - 3.3 การแก้ปัญหา (Problem solving)
4. บทบาทในการใช้อิทธิพล (Influencing People) ได้แก่
 - 4.1 การสร้างแรงจูงใจ (Motivating)
 - 4.2 การประกาศเกียรติคุณและให้รางวัล (Recognizing and rewarding)

โดยแต่ละบทบาทหน้าที่ มีรายละเอียดหรือกิจกรรม ดังนี้

1. บทบาทการสร้างเครือข่าย (Networking) คือการพยายามเข้าสังคม เพื่อจะได้พบปะกับบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูล และพยายามรักษามิตรภาพนั้นไว้อย่างต่อเนื่อง โดยการไปเยี่ยมเยียน พูดคุยทางโทรศัพท์ ให้ความร่วมมือในสิ่งที่เขาร้องขอ ให้ความสนใจเข้าร่วมการประชุมต่างๆ และกิจกรรมทางสังคมที่สำคัญ
2. บทบาทการให้การสนับสนุน (Supporting) คือการที่ผู้นำให้ความสนใจและความเป็นเพื่อนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ เห็นใจ และให้การสนับสนุนให้ผู้ที่มีความวิตกกังวลในการปฏิบัติงาน ยินดีรับฟังการรับทุกข์และปัญหาต่าง ๆ รู้ความสนใจของคนอื่น พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จและก้าวหน้าในอาชีพ
3. บทบาทการจัดการความขัดแย้งและการสร้างทีมงาน (Managing conflict and team building) คือ การกระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการหาหนทางในการแก้ไขความขัดแย้ง ผลักดันให้มีการสร้างทีมงานและความร่วมมือและสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์การและทีมงาน
4. บทบาทการติดตาม (Monitoring) คือ บทบาทในการติดตามดูแลการดำเนินการและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ทำได้โดยการติดตามดูความก้าวหน้าและคุณภาพของการปฏิบัติงาน ดูความ

สำเร็จหรือล้มเหลวในแต่ละโครงการ ติดตามและวิเคราะห์ปัจจัยของสิ่งแวดล้อมองค์การที่จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการและโอกาสต่างๆ

5. บทบาทการให้ข้อมูล (Informing) โดยการบอกให้ทราบถึงข้อมูลและผลการตัดสินใจที่จำเป็นแก่การปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา จัดหาเอกสารทางวิชาการที่จำเป็น ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการปฏิบัติการ และวิธีการที่จะเพิ่มพูนภาพพจน์ หรือชื่อเสียงที่ดีขององค์การ

6. บทบาทในการสร้างความชัดเจน (Clarifying) คือ การที่ผู้นำต้องสร้างความชัดเจนในภาระหน้าที่และวัตถุประสงค์ของงานต่อผู้ปฏิบัติงาน โดยการมอบหมายงาน ให้คำชี้แนะวิธีการทำงานและความรับผิดชอบต่องานนั้น เน้นวัตถุประสงค์ของงาน กำหนดเวลาในการทำงานและความคาดหวังต่อผลงานให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบอย่างชัดเจน

7. บทบาทในการวางแผนและจัดองค์การ (Planning and organizing) คือ บทบาทหน้าที่ของผู้นำในการเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนระยะยาว และกลยุทธ์ในการปรับตัวขององค์การต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เสนอกิจกรรมทุกขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการต่างๆ จัดแบ่งทรัพยากรตามลำดับความสำคัญของกิจกรรม หรือโครงการ ตัดสินวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพผลผลิตและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในองค์การ

8. บทบาทในการแก้ปัญหา (Problem solving) โดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์หรือผลของปัญหาต่องาน วิเคราะห์ปัญหาต่างๆ เพื่อหาสาเหตุและทางเลือกในการแก้ปัญหา จัดการแก้ปัญหาและวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น

9. บทบาทในการปรึกษาและมอบหมายงาน (Consulting and delegating) คือ บทบาทในการที่จะต้องไต่ถามความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงาน ก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงาน กระตุ้นให้เสนอแนะวิธีการปรับปรุง เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานที่สำคัญและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

10. บทบาทในการสร้างแรงจูงใจ (Motivating) โดยการใช้เทคนิคในการมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ค่านิยม อันทำให้ผู้ปฏิบัติงานตั้งใจและทุ่มเทความสามารถในการทำงานและยอมรับในวัตถุประสงค์ของงาน ชักจูงให้บุคคลต่างๆ ให้การสนับสนุน ร่วมมือ ช่วยเหลือและทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน

11. บทบาทในการประกาศเกียรติคุณและให้รางวัล (Recognizing and rewarding) คือ การยกย่อง ประกาศเกียรติคุณให้ทราบกันทั่ว และมอบรางวัลสำหรับผลการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยมความสำเร็จตามเป้าหมาย การทำผลประโยชน์พิเศษแก่องค์การ แสดงการยอมรับในความสำเร็จของการปฏิบัติงาน

คุณลักษณะภาวะผู้นำ

ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องมียุคุณลักษณะ บุคลิกภาพพิเศษกว่าคนทั่วไป คือ มีความเฉลียวฉลาด กล้าหาญ มีความกระตือรือร้น ลักษณะท่าทางดี สง่าผ่าเผย มีมนุษยธรรม ฯลฯ ซึ่งลักษณะของผู้นำที่ดีนั้น เบนนิส (Warren G. Bennis, 1976: 52) กล่าวว่า ผู้นำไม่ใช่คนที่ต่างไปจากคนธรรมดาอื่นๆ อย่างน้อยผู้นำจะต้องมีลักษณะพื้นฐานเช่นเดียวกับผู้อื่น ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ การอุทิศตน ไม่พยายาพ มีความถ่อมตนใจกว้าง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

วาร์นาร์ด (Chester L. Varnard, 1961: 45) ได้ทำการศึกษาลักษณะผู้นำ พบว่า ผู้นำที่ดีจะต้องมีความตื่นตัว มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและถูกต้อง มีความสามารถในการจูงใจให้คนมีความรับผิดชอบ และมีความฉลาดรอบรู้ทันโลก ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

ประเภทของผู้นำ

ฟลิปโป (Flippo) (อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน 2519: 205) ให้ข้อคิดเห็นว่า สามารถแยกประเภทของผู้นำเป็นประเภทใหญ่ ได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. **ผู้นำประเภทนิเสธ (Negative Leadership)** หมายถึง ผู้นำที่ใช้วิธีการบริหารไปในทางที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน เกิดความเกรงใจ จำต้องปฏิบัติตามที่ผู้นำปรารถนา โดยอาศัยอำนาจหน้าที่เป็นเครื่องมือ ผู้นำประเภทนี้มีลักษณะเป็นเผด็จการหรือรวบอำนาจมากที่สุด

2. **ผู้นำประเภทปฏิฐาน (Positive Leadership)** หมายถึง ผู้นำที่ใช้วิธีการบริหารที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมแสดงความคิดเห็น และน้อมนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นชอบในเหตุผลของการที่จะปฏิบัติงานหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้นำประเภทนี้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยให้เสรีภาพแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติราชการมากกว่าประเภทที่ 1 การใช้อำนาจเป็นไปในลักษณะที่มุ่งจะก่อให้เกิดความเลื่อมใสและศรัทธาในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยอำนาจบาบริเป็นเครื่องมือมากกว่าใช้อำนาจหน้าที่

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม

กระบวนการอบรมเป็นกระบวนการที่เพิ่มความถนัด ทักษะและความสามารถของบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานต่างๆ ได้ดีขึ้น โดยมีผู้ให้นิยามของการอบรมไว้ ดังนี้

ไมตรี ทองประวัติ (2529). กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผล โดยอาศัยการพัฒนานิสัย ในการใช้ความคิดและการกระทำ ทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่เหมาะสม

ทองฟู ศิริวงศ์ (2536). สรุปว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อพัฒนาบุคลากร โดยเป็นการเพิ่มพูนความถนัด (Skill) ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และความเข้าใจ (Understanding) เพื่อพัฒนานิสัยการทำงานให้ถูกต้อง อันจะเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน

สนทยา พลศรี (2537) กล่าวถึง กระบวนการอบรม ว่า

1. เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งที่เกิดขึ้นเองและมนุษย์กำหนดขึ้น
2. เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบระเบียบ คือ มีการเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอนตามลำดับ นับตั้งแต่เริ่มต้นถึงจุดสิ้นสุด
3. เป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และไม่สามารถแยกจากกันได้
4. มีขั้นตอนต่างๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดตอนและไม่เกิดขึ้นอย่างข้ามขั้นตอนใด

ขั้นตอนหนึ่ง

5. มีจุดสิ้นสุด คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจะต้องมีขั้นตอนสิ้นสุดเสมอ เมื่อบรรลุถึงจุดใด

จุดหนึ่ง

สมคิด บางโม (2538) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude) อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การอบรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคล

วัตถุประสงค์ของการอบรม ได้แก่

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพราะความรู้เป็นพื้นฐานนำไปสู่ความเข้าใจ ให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างใด อย่างหนึ่งได้ดีขึ้น
2. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความชำนาญหรือทักษะในการทำงาน เพิ่มความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ โดยปรับเปลี่ยนเจตคติไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

อ้อม ประนอม (2540) สรุปว่า การฝึกอบรม เป็นการพัฒนาบุคลากรที่ต้องมีการวางแผน มีการจัดลำดับกิจกรรม และมีกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญการเกี่ยวกับงานในหน้าที่หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะภายในเวลาที่กำหนด อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางที่จะส่งเสริมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้นสรุปได้ว่า กระบวนการอบรม หมายถึง กระบวนการพัฒนาให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน มีการวางแผนในลำดับกิจกรรม และมีกระบวนการดำเนินการอย่างมีระบบ เพื่อให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ .

ปัจจัยที่เกี่ยวกับการฝึกอบรม

การฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรม (Training officer)
2. ผู้รับการฝึกอบรม (Trainee)
3. วิทยากร (Gusset Speaker)
4. อุปกรณ์ในการฝึกอบรม (Training facilities)
5. งบประมาณในการฝึกอบรม (Training budget)
6. สถานที่ที่จัดในการฝึกอบรม (Place)

1. เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรม (Training officer) .

เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านการบริหารงานการฝึกอบรม ภารกิจของเจ้าหน้าที่จะมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับขนาดและปริมาณของกิจกรรมในการฝึกอบรม โดยปกติเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมจะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการสำรวจความต้องการในการฝึกอบรมการพัฒนาหลักสูตร การจัดการฝึกอบรม ตลอดจนการประเมินผลการฝึกอบรมด้วย และนอกจากเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมจะมีความรู้ ความสามารถดังกล่าวแล้ว ยังต้องมีความคล่องตัวและมีมนุษยสัมพันธ์สูง ทั้งนี้ เนื่องจากการฝึกอบรมจะเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก ทั้งผู้เข้ารับการอบรม ผู้บังคับบัญชา และวิทยากรทั้งหลาย

2. ผู้รับการฝึกอบรม (Trainee)

เป็นผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมตามความต้องการของโครงการ ผู้รับการฝึกอบรมต้องมีความพร้อม และมีความสามารถที่จะรับความรู้ใหม่ๆ จากการฝึกอบรม จำนวนผู้รับการฝึกอบรมจะมีมากน้อยย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของการฝึกอบรมนั้นๆ และหัวเรื่องที่จัดการฝึกอบรม

3. วิทยากร (Guest Speaker)

วิทยากรเป็นบุคคลสำคัญยิ่ง โดยวิทยากรที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้

- 1) มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในหัวข้อที่บรรยาย
- 2) มีทัศนคติที่ดีต่องานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3) มีเทคนิควิธีที่ดีในการถ่ายทอดความรู้
- 4) รู้เทคนิค การจัดกิจกรรมประกอบการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 5) ให้ความสนในต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างจริงจัง
- 6) มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาแนวคิดและสอดแทรกสารประโยชน์ที่เชื่อมโยงการนำ

หลักการผสมผสานกับการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

- 7) มีคุณลักษณะที่พัฒนาความรู้ให้ทันกับ เหตุการณ์ใหม่ๆ เสมอ
- 8) มีขั้นตอนในการอบรมอย่างเป็นระบบ
- 9) มีความรู้และสามารถประยุกต์หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ในการฝึกอบรม
- 10) สามารถจำแนกภารกิจด้านการศึกษา และการฝึกอบรมได้อย่างชัดเจน
- 11) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบการฝึกอบรม
- 12) มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

4. อุปกรณ์ในการฝึกอบรม (Training facilities)

อุปกรณ์ในการฝึกอบรม นับว่าเป็นสิ่งที่ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพราะอุปกรณ์จะเป็นสิ่งกระตุ้นจิตใจให้ผู้รับการอบรมสนใจตั้งใจที่จะเข้ารับ การฝึกอบรมตามวันเวลาที่กำหนดไว้ ฉะนั้น การเตรียมอุปกรณ์อย่างพร้อมเพรียงและเหมาะสมย่อมช่วยให้การฝึกอบรมประสบความสำเร็จได้ อุปกรณ์ในที่นี้ยังรวมไปถึงสภาพห้องห้องฝึกอบรมที่มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่าง รวมทั้งบรรยากาศรอบ ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสนใจไปที่การฝึกอบรมเท่านั้น

5. งบประมาณในการฝึกอบรม (Training budget)

ในการจัดการฝึกอบรม อีกสิ่งที่จะต้องตระหนักถึงคือ งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมเพราะ

การจัดฝึกอบรมครั้งหนึ่งๆ ประกอบด้วยพนักงานมาฝึกอบรม อุปกรณ์ เอกสารต่างๆ ค่าตอบแทนผู้บรรยาย เป็นต้น ดังนั้น การจัดการฝึกอบรมแต่ละครั้งจะต้องเสนอโครงการและสิ่งที่สำคัญในโครงการ คือ การของบประมาณเพื่อการฝึกอบรม

6. สถานที่ (Place)

สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความสำคัญ ควรเป็นห้องเก็บเสียงอย่างดีถ้าจะใช้การบรรยาย หรือทำกิจกรรมในห้อง ถ้าต้องใช้สถานที่เป็นสนาม ควรพิจารณาถึงความปลอดภัยความร่มรื่น เพราะสถานที่จะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การฝึกอบรมประสบผลสำเร็จหรือไม่

กระบวนการในการจัดการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การฝึกอบรมเพียงครั้งเดียวหรือสองครั้งไม่อาจก่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ได้ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องวางแผนการฝึกอบรม มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย มีการวางแผน กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ และระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมไว้อย่างเหมาะสม เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสัมฤทธิ์ผลตามต้องการ

นอกจากนี้การฝึกอบรมจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายในองค์กร ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการ หัวหน้าแผนก ผู้เข้าอบรม รวมถึงสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร ดังนั้น การวางแผนงานการฝึกอบรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และความระมัดระวังในการดำเนินงาน โดยที่ขั้นตอนในการจัดการฝึกอบรมสามารถสรุปได้ 8 ลำดับขั้น ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม (Needs Analysis) ในการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม ผู้ที่จะจัดทำโครงการฝึกอบรมจะต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงความต้องการในการฝึกอบรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยความต้องการนี้อาจมีสาเหตุมาจากข้อบกพร่อง หรือปัญหาในการปฏิบัติงาน หรือเป็นการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความสามารถทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2. การตรวจสอบความต้องการ (Examine each Needs) ในการตรวจสอบความต้องการ ผู้จัดทำโครงการฝึกอบรมจะต้องพิจารณาเปรียบเทียบถึงความต้องการ หรือลำดับความจำเป็นในแต่ละกิจกรรมที่ต้องการจัดการฝึกอบรม โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยรอบข้างที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ผู้จัดทำโครงการสมควรที่จะต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่การฝึกอบรมจะสามารถนำมาใช้ปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้นได้ เนื่องจากว่าการฝึกอบรมไม่สามารถจะนำมาประยุกต์ใช้ในทุุกกิจกรรมที่ประสบปัญหาเสมอไปได้ ดังนั้น ในการจัดทำโครงการต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และพิจารณาให้ถี่ถ้วน เพราะการจัดการฝึกอบรมที่ไม่มีความจำเป็นหรือเหมาะสม ย่อมจะทำให้เกิดความสิ้นเปลืองงบประมาณกำลังคน เวลา และ

อุปกรณ์อย่างไม่จำเป็น และการมีงบประมาณ กำลังคน และระยะเวลาที่จำกัด จะไม่สามารถจัดการฝึกอบรม เพื่อแก้ไขปัญหาหรือทุกความต้องการขององค์กรได้ ซึ่งผู้จัดทำโครงการฝึกอบรมจำเป็นต้องพิจารณา ความจำเป็น ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแต่ละโครงการ ตามสถานการณ์และข้อจำกัดที่มีในแต่ละ ด้านด้วย

3. การออกแบบโครงการฝึกอบรม (Design Training Program) ในการออกแบบ โครงการฝึกอบรม ผู้จัดโครงการฝึกอบรมจะเริ่มทำการออกแบบและวางแผนงานสำหรับการฝึกอบรมที่จะ จัดขึ้นจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ผ่านมา โดยผู้มีหน้าที่วางแผนจะต้องคำนึงถึงลักษณะและประเภทของการ ฝึกอบรมที่จะจัด หัวข้อของการฝึกอบรม จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม สถานที่ ผู้บรรยายหรือวิทยากร อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ งบประมาณ เป็นต้น เพื่อให้โครงการฝึกอบรมจะมีความพร้อมสมบูรณ์และเหมาะสมกับ ความต้องการ ตลอดจนป้องกันอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

4. การนำเสนอโครงการต่อผู้บริหาร (Propose Program to Upper Management) ในการนำเสนอโครงการ เมื่อผู้จัดโครงการฝึกอบรมได้ทำการสำรวจความจำเป็นและวางแผนการฝึกอบรมแล้ว ต้องมีการเสนอโครงการเพื่อรับความเห็นชอบจากผู้บริหารระดับสูง โดยที่ขั้นตอนนี้ผู้จัดโครงการจะต้อง เตรียมตัวโดยเฉพาะข้อมูลสนับสนุนโครงการให้เหมาะสม เพื่อให้การฝึกอบรมสามารถดำเนินไปได้ด้วยความ เรียบร้อย และสามารถประสานงานกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดวางระเบียบในการดำเนินงาน (Issue Regulations on Training) ในการจัด วางระเบียบการดำเนินงาน เมื่อฝ่ายบริหารให้ความเห็นชอบต่อโครงการ ผู้จัดโครงการฝึกอบรมจะต้องจัดวาง ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการให้เหมาะสมถูกต้อง เช่น การฝึกอบรมสมควรจะมีลักษณะอย่างไร เป็นต้น

6. การฝึกอบรม (Training) การฝึกอบรมจะดำเนินการหลังจากการวางแผนงานอย่าง ละเอียดรอบคอบแล้ว ผู้จัดโครงการจะเริ่มทำการเปิดโครงการฝึกอบรม โดยจะเปิดรับสมัครผู้ที่สนใจหรือ คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายตามความเหมาะสมเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม ติดต่อวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับระดับของการฝึกอบรม ดำเนินการด้านสถานที่และรายละเอียดการดำเนินงาน ให้เรียบร้อย และเริ่มดำเนินการฝึกอบรม ในขั้นตอนนี้ทางคณะผู้จัดจะต้องมีการตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง หรือสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนเวลา สถานที่ และวิทยากรให้เป็น ไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ เพื่อให้การฝึกอบรมดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างราบรื่นที่สุด

7. การประเมินผล (Evaluation) ในการประเมินผลขั้นตอนนี้ ผู้จัดการฝึกอบรมจะทำการ เก็บข้อมูลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบดูว่าการฝึกอบรมที่จัดขึ้นบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

8. การติดตาม (Follow up) การติดตามผลเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากขั้นตอนหนึ่ง ของการฝึกอบรม เนื่องจากผู้จัดโครงการฝึกอบรมจะต้องติดตามผลของการฝึกอบรมว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ เพียงพอประการใด ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาจากอดีตอย่างไรบ้าง โดยอาจจะใช้

วิธีการต่างๆ ในการประเมิน เช่น ติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) หรือการสัมภาษณ์ เพื่อที่จะได้นำผลลัพธ์มาใช้ประกอบการพัฒนาโครงการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อไป โดยการประเมินผลอาจทำได้ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ตามความเหมาะสมของแต่ละโครงการ และปัจจัยแวดล้อมอื่น

นอกจากการปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงยังนับว่ามีส่วนส่งเสริมให้การฝึกอบรมประสบผลสำเร็จอยู่มาก เนื่องจากโครงการส่วนใหญ่มักจะต้องได้รับการยอมรับจากบนลงล่าง ดังนั้น หน่วยงานฝึกอบรมจะต้องพยายามที่จะให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรต่อฝ่ายบริหารเพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ (Image) และความเข้าใจที่ดี อันจะส่งผลโดยตรงต่อแรงสนับสนุนของผู้บริหารที่มีต่อโครงการ และความสำเร็จของโครงการ

เทคนิควิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมในยุคปัจจุบันมีเทคนิควิธีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะคติ และ ความสนใจแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากขึ้น การฝึกอบรมอาจทำในรูปการบรรยาย (Lecture) การใช้เกมส์ (Game) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) การใช้กรณีศึกษา (Case Study) วอล์ค แรลลี่ (Walk Rally) การเข้าค่าย (Camping) การจัดกิจกรรมพักผ่อนเพื่อสร้างสรรค์งาน (Retreats) เป็นต้น ซึ่งเทคนิควิธีการดังกล่าว แล้วแต่ความเหมาะสมของเนื้อหา วัตถุประสงค์ ลักษณะผู้เข้ารับการอบรม

วิธีการฝึกอบรม

ความสำเร็จในการจัดการฝึกอบรม ส่วนหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการถ่ายทอดและการสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตื่นตัว มีความพร้อม และเต็มใจที่จะได้รับการฝึกฝน ซึ่งปัจจุบันวิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรมนั้นมีอยู่หลายวิธี แต่การที่ผู้จัดทำโครงการฝึกอบรมจะเลือกวิธีใดนั้น ย่อมจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ประเภทของการฝึกอบรม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

โดยที่วิธีการฝึกอบรมแต่ละวิธีจะมีวัตถุประสงค์ ความมุ่งหมาย ประโยชน์ที่จะได้รับ และความเหมาะสมแตกต่างกัน การกำหนดและการเลือกใช้วิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสมจึงนับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการฝึกอบรมให้บรรลุเป้าหมาย โดยที่วิธีการฝึกอบรมที่นิยมใช้ในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

1. การบรรยาย (Lecture) การบรรยายเป็นวิธีการที่ใช้กันมานานและแพร่หลายที่สุดวิธีหนึ่งในการฝึกอบรมแทบทุกประเภทจะมีการบรรยายแทรกอยู่ด้วยเสมอ เพราะการบรรยายจะเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดในการสื่อความหมาย ทำให้เกิดการคล้อยตามเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้รับฟัง การบรรยายที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บรรยายจะต้องมีความรู้และมีทักษะในการพูด การสื่อความหมายการใช้เทคนิคหรืออุปกรณ์ประกอบ และประการสำคัญที่สุดผู้บรรยายจะต้องมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่เรียกความสนใจกับผู้เข้าฟังตลอดเวลา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถทำความเข้าใจได้มากที่สุด

2. การประชุม (Conference) การประชุมเป็นวิธีการที่นิยมใช้ในการฝึกอบรมบุคลากรที่มีความรู้ (Knowledge Worker) เพราะวิธีการประชุมจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นระหว่างกัน เพื่อแก้ปัญหาหรือมองหาโอกาสในแต่ละเรื่องที่ทำการประชุม (Opportunity) โดยผลของการประชุมจะก่อให้เกิดความเข้าใจในแนวทางเดียวกัน และก่อให้เกิดการประสานงานในขณะปฏิบัติงานต่อไป นอกจากนี้การประชุมยังอาจที่จะมีการจัดผู้เข้าร่วมเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้สามารถทำการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมโดยใช้วิธีการประชุมมักจะถูกนำมาใช้ในระดับการพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายหรือแผนงานขององค์การ การวิเคราะห์และแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในหน่วยงาน ตลอดจนการซักซ้อมความเข้าใจในการปฏิบัติงานที่ดำเนินไปแล้ว

3. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) การฝึกอบรมรูปแบบนี้จะจัดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงบทบาทตามเรื่องราวที่สมมติขึ้นให้เหมือนกับอยู่ในสถานการณ์จริงที่สุด เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความพร้อมและสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดจนวิธีการนี้จะช่วยให้เกิดความสนุกสนานและสามารถดึงดูดความสนใจ รวมทั้งก่อให้เกิดความสนิทสนม และความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้ารับการอบรมได้เป็นอย่างดี การฝึกอบรมในลักษณะนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Learn by Doing) ได้เช่นกัน

4. การใช้กรณีศึกษา (Case Study) การฝึกอบรมโดยวิธีนี้ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกที่คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้สถาบันการศึกษาต่างๆ ได้นำวิธีการนี้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจ (MBA) และใช้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยวัตถุประสงค์สำคัญของการใช้กรณีศึกษาก็คือต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประมวลความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่มี มาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อนภายในระยะเวลาที่จำกัด เพื่อให้เกิดความชำนาญและสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องแม่นยำภายใต้สภาวะการณ์กดดัน โดยกรณีศึกษาจะนำเอาปัญหาซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือเรื่องที่สมมติขึ้น พร้อมทั้งข้อมูลต่างๆ ที่สำคัญสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อที่จะหาวิธีในการแก้ปัญหา

5. การสาธิต (Demonstration) การสาธิตเป็นวิธีการฝึกอบรมที่ใช้กันมานาน เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่ายไม่ซับซ้อน และสามารถเห็นผลได้ในระยะเวลาสั้น เพราะเป็นการฝึกอบรมที่แสดงจากตัวอย่างจริง โดยที่ผู้ทำการอบรมจะแสดงตัวอย่างพร้อมทั้งอธิบายให้ผู้เข้ารับการอบรมฟังถึงขั้นตอนต่างๆ พร้อมทั้งอาจจะมีการทดลองปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและจดจำ ตลอดจนสามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติงานได้

6. การสัมมนา (Seminar) การสัมมนาเป็นวิธีการฝึกอบรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ (Knowledge Worker) และผู้บริหารของแต่ละองค์กร ผู้จัดการสัมมนาจะจัดให้มีกิจกรรมตัวของบุคลากรเป็นกลุ่มที่มีขนาดไม่ใหญ่นัก มีการกำหนดประเด็นที่จะพิจารณาและเปิดโอกาสให้บุคลากรแต่ละคนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างเสรี ผู้ดำเนินการอภิปรายเปิดโอกาสให้บุคลากรแต่ละคนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างเสรี โดยจะทำหน้าที่ดูแลให้การแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาอยู่ภายในขอบเขตและแนวทางที่วางไว้

7. การฝึกงานในสถานการณ์จริง (On the job Training) การฝึกอบรมวิธีนี้มักจะใช้กับบุคคลกรใหม่หรือบุคลากรในระดับปฏิบัติงาน โดยมีการสอนงานและให้ทดลองปฏิบัติในสถานที่จริง ซึ่งมักจะเป็นโรงงานหรือสำนักงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความคุ้นเคยกับสภาวะแวดล้อมและสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว การฝึกอบรมมาในลักษณะนี้อาจจะใช้ชื่อที่แตกต่างกัน เช่น การฝึกอบรมทางเทคนิค การฝึกความชำนาญ หรือ การสอนงาน เป็นต้น

ทั้งนี้ สำหรับการฝึกอบรมที่มีเนื้อหาการเรียน การสอนด้านการเมืองนั้น มีแนวความคิดว่าการเรียนรู้ทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ผู้สอนควรเข้าไปจัดการหลักสูตร เงื่อนไขต่างๆ รวมทั้งจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนวิธีการหรือรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ที่จะกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนเกิดการพัฒนาความรู้ เจตคติ เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การจัดการฝึกอบรม นับว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ทางการเมือง จากการใช้รูปแบบของการฝึกอบรม จะส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เข้ารับการอบรม มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้สามารถ นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้ อันจะเป็นการช่วยเพิ่มความรู้ เจตคติและทักษะทางการเมืองให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง

อัลมอนด์และเวอร์บา (Almond G. & Verba S, 1963: 3 อ้างถึงใน ปัทมา วิมลเศรษฐ 2539 :22) กล่าวถึง ความโน้มเอียงทางการเมืองมีองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. ความโน้มเอียงด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Orientation) หมายถึง ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับระบบการเมือง ปัจจัยนำเข้าและผลวิจัยของระบบการเมือง
2. ความโน้มเอียงทางด้านความรู้สึก (Affective Orientation) หมายถึง ความพอใจหรือไม่พอใจที่มีต่อระบบการเมือง บทบาททางการเมือง โครงสร้างต่าง ๆ บุคคลที่มีบทบาททางการเมือง และการดำเนินงานทางการเมือง
3. ความโน้มเอียงทางด้านการประเมินค่า (Evaluative Orientation) หมายถึง การตัดสินใจเลือกและแสดงความคิดเห็นต่อวัตถุทางการเมืองซึ่งโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับมาตรฐานทางค่านิยม (Value) เช่น การตัดสินว่าดีหรือไม่ เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ เป็นต้น ดังนั้น ความโน้มเอียงทางด้านการประเมินค่าจึงอาจเทียบได้กับองค์ประกอบทางพฤติกรรมของทัศนคติ เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดจากการตัดสินใจโดยอาศัยมาตรฐานทางค่านิยม ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออกต่อไปในอนาคต

พฤษิตาน ชุมพล (2531: 94) กล่าวถึง ความหมายของทัศนคติทางการเมืองว่า ทัศนคติทางการเมืองสอดคล้องกับความโน้มเอียงทางการเมือง (Political Orientation) เนื่องจากความโน้มเอียงทางการเมืองเป็นท่าที (Predispositions) ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าปัจเจกชนจะมีอิสระในการกำหนดความโน้มเอียงไม่ได้ทั้งหมด แต่จะขึ้นอยู่กับประเพณี ความทรงจำทางประวัติศาสตร์และพื้นฐานทางสังคมที่หล่อหลอมปัจเจกชนด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้ว ทัศนคติทางการเมือง หมายถึง ความโน้มเอียงในทางการเมืองที่มีต่อวัตถุทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง

ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติทางการเมือง

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติทางการเมือง พบว่า ทัศนคติทางการเมืองเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2526 : 22)

1. เพศ จากการศึกษารายชื่อของ Lang B., Sechman R.L., Field G.R. & Williamson R.C. พบว่า พศหญิงมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองมีความสนใจทางการเมืองและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่าเพศชาย

2. **สาขาวิชาการศึกษา** โดย Marvick D., Spencer M., Lyman P.N., Skrzypek S., Roas L.L. & Walker K.N. ได้ศึกษาในหลายประเทศพบว่า นักศึกษาทางสังคมศาสตร์ กฎหมาย และมนุษยศาสตร์ จะมีความสนใจทางการเมืองลักษณะซ้ายนิยมมากกว่านักศึกษาทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์ประยุกต์

3. **ความเชื่อทางศาสนา** งานวิจัยของ Moor C.H. & Hochschild A.R. พบว่า ความศรัทธาเชื่อถือในศาสนามีความสัมพันธ์ในทางลบกับความสนใจทางการเมืองและการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

4. **ภูมิหลังทางครอบครัว** จากการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางสังคมของครอบครัวของนักศึกษากับความสนใจทางการเมืองของนักศึกษา พบว่า มีข้อสรุปที่ขัดแย้งกันอยู่ กล่าวคือ นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่กำลังเปลี่ยนสถานะทางสังคมสูงขึ้น มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีสถานะทางสังคมสูงอยู่แล้ว และยังพบว่านักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมต่ำ มีแนวโน้มทางความคิดเห็นในลักษณะซ้ายนิยมรุนแรงมากกว่า

5. **การพักอาศัยกับครอบครัว** Walker K.N., Lipset S.M. & Hun oh B. ได้ทำการศึกษาวิจัย พบว่า นักศึกษาที่มีได้พักอาศัยกับครอบครัวมีความสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและความคิดทางการเมืองที่รุนแรงมากกว่านักศึกษาที่พักอาศัยกับครอบครัว

6. **ทัศนคติและความสนใจทางการเมืองของบิดามารดา** จากการศึกษาของ Kuroda M. & Liebman A. พบว่า ทัศนคติและความสนใจทางการเมืองซึ่งบิดามารดามีความสัมพันธ์กับทัศนคติกับความสนใจทางการเมืองของบุคคลนั้น

7. **อายุและความสนใจทางการเมือง** การศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างอายุและความสนใจทางการเมืองกับทัศนคติทางการเมืองนั้นยังมีความคลุมเครืออยู่ กล่าวคือ ผลการศึกษาในบางแห่งพบว่า ผู้นำศึกษาที่หัวรุนแรงจะเป็นกลุ่มที่มีอายุมากและศึกษาในมหาวิทยาลัยมาเป็นเวลานาน แต่ในบางแห่งกลับพบว่าความคิดที่รุนแรงทางการเมืองของนักศึกษาจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากปีที่ 1 ถึง ปีที่ 3 และเริ่มลดลงในปีสุดท้าย

8. **ปัจจัยเกี่ยวกับจิตใต้สำนึก** กลุ่มพวกนักจิตวิเคราะห์ได้อาศัยแนวคิดเรื่องปมโอดิปุส (Oedipus Complex) มาอธิบายทัศนคติทางการเมืองว่า ทัศนคติทางการเมืองแบบหัวรุนแรงของนักศึกษาเป็นผลผลักดันมาจากความปรารถนาที่ผสมกันระหว่างความต้องการสรรหาผู้ปกครองประเทศกับการสรรหาบิดามารดา และสรรหาตัวเอง พลังกระตุ้นที่ทำให้เกิดพลังสรรหาเช่นนี้ ถือกำเนิดขึ้นมาระยะแรกๆ ของวัยเด็ก เป็นความต้องการที่จะสรรหาบิดาตนเองเพื่อเข้าแทนที่บิดา แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดความรู้สึกถึงบาปจนถึงขั้นเกลียดตนเอง ความปรารถนาดังกล่าว ส่งผลให้นักศึกษามีหัวรุนแรงทางการเมือง เนื่องจากเกิดการแทนที่ของความชิงชังที่มีต่อบิดามารดา ไปสู่การมีบทบาททางการเมืองเพื่อไม่ทำให้ตัวเองเกิดความรู้สึกต่ำต้อยต่อไป

5. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทย ได้ให้ความหมายในทัศนะหรือแง่มุมต่างๆ ดังนี้

ฮันติงตัน และโดมิงเกซ (Huntington & Dominguez, 1975) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการ มีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของรัฐบาล โดยการกระทำหรือความพยายามนั้น เป็นได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการณรงค์หาเสียง การประท้วงและการใช้กำลังรุนแรง เช่นเดียวกับ แมค คอสกี (Mc.Closky H., 1968) ก็กล่าวในความหมายที่คล้ายคลึงกัน คือกล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ โดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรืออ้อมในการเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงิน และการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (เกรียงไกร จงเจริญ, 2536: 23-24)

ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือการมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล และมีผลโดยตรงต่อนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า "การมีส่วนร่วมโดยตนเอง (Autonomous Participation)" และการมีส่วนร่วมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อม เรียกว่า "การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม (Mobilized Participation)" (เกรียงไกร จงเจริญ, 2536: 24-25)

สุจิต บัญบังการ (2534: 36) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่ออิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล ขณะที่ จรุง สุภาพ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจ และในกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล และในทางการเมือง หรือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

จากความหมายข้างต้น กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมหรือกิจการที่ประชาชนกระทำ หรือดำเนินการทางการเมือง โดยความสมัครใจหรือได้รับการจูงใจ โน้มน้าวใจจากภายนอก เช่น บุคคลอื่น พรรคการเมืองหรือสถานการณ์เพื่อต้องการเลือก ผู้ปกครองประเทศ การเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยประชาชนได้กระทำการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการ

กระทำทางตรงและทางอ้อม เป็นการกระทำทั้งที่ถูกต้อง หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การประท้วงที่ใช้กำลังรุนแรงหรือไม่ใช้กำลังรุนแรงก็ได้

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองกล่าวคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ (Geertz, 1963 อ้างถึงใน สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2538: 38) โดยนัยนี้ นักวิชาการทางรัฐศาสตร์บางกลุ่มจึงถือว่า การพัฒนาทางการเมือง คือ การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองโดยตรง โดยเฉพาะการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย

ในส่วนของกระบวนการทางการเมืองนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมืองรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้ คือ กระบวนการทางการเมืองซึ่งนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนต้องการในฐานะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมือง ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลและองค์การทางการเมืองที่ครอบคลุมระบบปฏิสัมพันธ์ (Interaction System) ทางการเมืองทั้งหมด จะส่งเสริมให้เข้าใจบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลและองค์การทางการเมืองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะที่เป็นกระบวนการทางการเมือง (Political Process) จึงเกี่ยวข้องและสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการอบรมหล่อหลอมทางการเมือง (Political Socialization Process) ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคม

หากพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองภายใต้กรอบของระบบการเมือง อาจจำแนกได้ 2 ลักษณะสำคัญ กล่าวคือ ลักษณะแรก เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีความหมายครอบคลุมลักษณะต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ส่วนลักษณะที่สอง คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบอำนาจนิยมหรือระบอบเผด็จการ ลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน

ระบอบนี้จะเป็นไปแบบทิศทางเดียว กล่าวคือ ประชาชนจะแสดงบทบาททางการเมืองได้เฉพาะภายใต้กรอบที่ผู้ปกครองกำหนดให้เท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกทางการเมืองเพื่อสนับสนุนผู้ปกครอง ภายใต้การระดมและการกำกับของผู้ปกครองโดยตรงอาจเป็นการแสดงออกของประชาชนเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลหรือแสดงออกซึ่งการต่อต้านต่างชาติที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบอำนาจนิยมหรือระบอบเผด็จการจะเป็นไปในลักษณะของการระดมการมีส่วนร่วม (Mobilized Participation) เป็นสำคัญและจะต้องเป็นไปในลักษณะการสนับสนุนผู้นำเผด็จการเท่านั้น จะแสดงออกเพื่อการคัดค้านผู้นำหรือรัฐบาลเผด็จการมิได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบอำนาจนิยมหรือระบอบเผด็จการจึงแตกต่างกับระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน เพราะการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยสามารถกระทำได้ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้านรัฐบาลและโดยส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกที่เป็นอิสระจากการควบคุมหรือกำกับของรัฐบาล นอกจากนี้ การแสดงออกทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอาจมีอิทธิพล หรือส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้ ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ถ้าสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ก็คือการแสดงออกซึ่งเจตจำนงทั่วไป (General Will) ของประชาชนนั่นเอง ซึ่งเป็นเรื่อง ผู้นำทางการเมืองจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ลิทธิพันธ์ พุทธทนต์ .(2536: 162) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละสังคม อาจดำเนินการใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นอิสระ (Autonomous Political Participation) หมายถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใด ๆ ด้วยความพึงพอใจส่วนตัวเป็นไปโดยความสมัครใจหรือได้พินิจพิเคราะห์ที่วิจารณ์ญาณของตนเอง มองเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมและมองเห็นว่าตนเองสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างแท้จริง
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยถูกปลุกระดม (Mobilized Political Participation) หมายถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของราษฎรที่เป็นไปโดยที่ไม่ได้เกิดจากเจตจำนงของเขาเอง แต่เกิดจากผู้ปลุกระดมให้เขาเข้าร่วมในการกระทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ โดยการขู่เข็ญ บังคับ ชักจูง หรือใช้อิทธิพลทางวัตถุ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามที่ผู้ปลุกระดมต้องการ

สำหรับรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง นีและเวอร์บา (Nie & Verba) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรูปแบบของการกระทำที่ถูกกฎหมายเท่านั้น ส่วน ฮันติงตัน และ เนลสัน

(Huntington & Nelson) ได้เสนอไว้ทั้งในรูปแบบการกระทำที่ถูกกฎหมาย และรูปแบบการกระทำที่รุนแรง และอาจผิดกฎหมายด้วย ดังนี้ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537: 899 - 900)

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (Voting) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ประชาชนจำนวนมากเข้าร่วมได้ และในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะได้ปฏิบัติอยู่เสมอ รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อิทธิพลหรือแสดงออกซึ่งเจตจำนงในการเลือกตัวแทนหรือเลือกนโยบาย วิธีการนี้จะสำคัญก็ต่อเมื่อการเลือกตั้ง เป็นเครื่องตัดสินชี้ขาดว่าใครจะเป็นรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายแต่ละระดับ

2. การรณรงค์หาเสียง (Campaign Activity) กิจกรรมในเรื่องนี้ก็คล้ายๆ กับรูปแบบที่หนึ่งและอยู่ในกระบวนการเลือกตั้งด้วย แต่การที่ใครคนใดเข้าร่วมในการรณรงค์หาเสียงนั้นจะทำให้การกระทำของเขามีผลมากกว่าการไปออกเสียงแต่อย่างเดียว เพราะจะมีผลกระทบต่อการแพ้ชนะหรือผลในการเลือกตั้ง และส่งผลไปถึงการกำหนดนโยบายหรือเลือกรัฐบาลได้

3. การกระทำของแต่ละบุคคลเป็นเอกเทศต่อปัญหาการเมืองและสังคม(Particualarized Contacts) ในกรณีนี้ หมายถึง เอกชนได้ทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เฉพาะของตัวเองหรือครอบครัว หรือปัญหาส่วนรวมของบ้านเมือง แต่เป็นการติดต่อโดยเอกชน เช่น ราษฎรติดต่อกับผู้แทนราษฎร หรือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อแสดงความเห็นและเรียกร้องให้ผู้แทนราษฎรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐพิจารณาปัญหาที่เขาเสนอ

4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม (Cooperative Activity) ที่แสดงออกต่อปัญหาการเมืองและสังคม เป็นลักษณะของกลุ่มและหมู่คณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปัญหาสังคมและการเมือง เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล

5. กิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงและเป็นการกระทำที่อาจผิดกฎหมาย หรือ การเปลี่ยนผู้นำทางการเมือง

ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มิลเบรธ และโกเอล (Milbrath L.W. & Goel M.L.) ได้รวบรวมปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ค้นพบ สมควรนำมาเสนอมี่ดังนี้ (พรรณพ พุกจันทร์, 2528: 23-25)

1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเร้า ข้อค้นพบ มีดังนี้

1.1 บุคคลที่ได้รับสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมาก มีแนวโน้มจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะที่ "ลึก" มากขึ้นเท่านั้น

1.2 บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ มีแนวโน้มว่าจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ มากกว่าพวกที่ไม่มีการพูดคุยทางการเมืองเลย

1.3 คนชั้นกลางมักจะได้รับสิ่งร่ำทางทางการเมืองมากกว่าชนชั้นกรรมกร

1.4 เมื่อบุคคลมีแนวโน้มว่าจะติดต่อเจรจากับบุคคลอื่นๆ ที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกันและในเมื่อบุคคลที่มีการศึกษาสูงโดยทั่วๆ ไปยุ่งเกี่ยวและพูดคุยเรื่องการเมืองมากกว่า จึงมักพบสิ่งร่ำเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาต่ำด้วย

1.5 บุคคลที่พึงพอใจในพรรคหรือผู้สมัครใดๆ มักจะมีสิ่งร่ำทางทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้จะเลือกใครหรือพรรคใด

2. ปัจจัยส่วนบุคคลและบุคลิกภาพ ข้อค้นพบมีดังนี้

2.1 บุคคลที่มีความห่วงใยเรื่องการเมือง มักจะมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมือง

2.2 บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง โดยเฉพาะมีระดับการศึกษาสูง มีแนวโน้มในทางจิตวิทยาว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพต่ำ

2.3 บุคคลที่มีความจงรักภักดีหรือมีความพึงพอใจในพรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมืองใดๆ มีแนวโน้มว่าจะกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

2.4 บุคคลที่รู้สึกในความสำเร็จของตนเอง จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับสูงกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกถึงความสำคัญของตนเอง

2.5 บุคคลที่สามารถเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวในช่วงเยาว์วัย มีแนวโน้มว่าจะพัฒนาความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญในช่วงเวลาแห่งชีวิตต่อ ๆ มา

2.6 บุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบของการใช้ความรุนแรง ไม่ได้เป็นเพราะถูกบีบบังคับ ถูกสังคมนเพิกเฉยหรือมาจากชนชั้นต่ำ แต่มักจะเป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาดี เป็นที่รู้จักในสังคม สนใจการเมืองและมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองเป็นอย่างดีและยังเป็นบุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนเองว่าจะสร้างผลกระทบต่อการเมืองได้

2.7 บุคคลที่มีบุคลิกภาพชอบออกสังคม มักจะมีแนวโน้มว่าจะเข้าสู่การเมืองและมักจะมีบทบาทเป็นผู้นำด้วย

2.8 บุคคลที่เกิดจากชนชั้นกลางระดับสูง หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง มีแนวโน้มว่าจะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองและมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสามารถมากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ

3. ปัจจัยด้านสภาพสังคม/ครอบครัว/ชุมชนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ข้อค้นพบ มีดังนี้

- 3.1 บุคคลที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคมมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกล
- 3.2 เด็กที่เติบโตจากครอบครัวที่บ้านอยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคม มีแนวโน้มว่าจะพัฒนาบุคลิกภาพ ความเชื่อ และทัศนคติอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่าย
- 3.3 ประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงจะมีระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าในประเทศที่มีระดับของการพัฒนาต่ำ
- 3.4 บุคคลที่มีความมั่งคั่งอยู่ดีมีมากจะมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ยากไร้
- 3.5 บุคคลที่มีการศึกษาสูง มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย
- 3.6 บุคคลที่มีฐานะดี มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีฐานะด้อยกว่า
- 3.7 ชาวนามักจะมีความตื่นตัวทางการเมืองน้อยกว่าชาวเมือง
- 3.8 บุคคลที่เข้าเกี่ยวข้องกับองค์กร มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง
- 3.9 สมาชิกสหภาพแรงงาน มักจะมีความสนใจการเมืองมีจุดยืนทางการเมือง และไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนมากกว่าพวกที่ไม่ได้เป็นสมาชิก
- 3.10 บุคคลที่อาศัยอยู่ชุมชนใดเป็นเวลานานมักจะมีแนวโน้มว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า
- 3.11 การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุ จนกระทั่งถึงวัยกลางคนแล้วจะค่อย ๆ ลดลงเมื่ออายุมากขึ้น

6. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ ได้มีผู้ให้คำจำกัดความของการประเมินผลไว้มากมายขึ้นอยู่กับว่าเป็นนักวิชาการทางสาขาใด มีแนวคิดอย่างไร ตลอดจนจุดประสงค์ในการนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้กับโครงการประเภทต่างๆ ความหมายของการประเมินผลมีดังนี้

สรุป กาญจนะจิตรา (2527: 1) กล่าวว่า การประเมินผล เป็นเครื่องมือตัดสินใจการปฏิบัติงาน ว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายหรือไม่

นิตา ชูโต (2531: 9) สรุปว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กิจกรรมการเก็บรวบรวม ข้อมูล การวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทางวิธีการปรับปรุงวิธีการจัดการ เกี่ยวกับโครงการ และหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพ และประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการนั้น สควิเวน (Scriven) กล่าวว่า มี 2 ประเภท คือ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2535: 165)

1. การประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ ตั้งแต่ก่อนดำเนินการตามโครงการ ว่าข้อมูลพื้นฐานของโครงการนั้นเป็นอย่างไร มีการแบ่งวัตถุประสงค์หลักของโครงการออกเป็นตอน ๆ และประเมินผลว่าโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในขณะนั้นหรือไม่ และเมื่อได้ดำเนินการไปในระยะหนึ่ง ก็จะมีการเก็บข้อมูลอีกเพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลพื้นฐานว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ซึ่งการประเมินผลแบบนี้ จะทำให้ทราบว่า การดำเนินงานของโครงการประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดในแต่ละขั้นตอน โดยหากผลการประเมินผลพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคก็สามารถนำเสนอผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้ทันที

2. การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ใช้ทั่วไปในการประเมินผลโครงการต่างๆ โดยประเมินผลขั้นสุดท้ายของโครงการ เพื่อให้ทราบว่าโครงการนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการประเมินผลสรุปนี้ เพื่อศึกษาคุณค่าของโครงการ พิจารณาลักษณะที่ดีของโครงการไปใช้ในสถานการณ์หรือโครงการที่คล้ายคลึงกันในอนาคต หรือนำมาใช้เป็นบทเรียนในการจัดทำโครงการในอนาคต แต่ไม่สามารถปรับปรุงโครงการในระหว่างการทำงานได้ เพราะโครงการนั้นได้เสร็จสิ้นไปแล้ว

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่าการดำเนินโครงการต่างๆ จะต้องมีการประเมินผล ซึ่งอาจเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าในระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ หรือการประเมินผลสรุปที่เป็นการประเมินผลในขั้นสุดท้ายของโครงการ หรืออาจทำการประเมินทั้งสองแบบในเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้การตัดสินใจมีคุณค่ายิ่งขึ้น ซึ่งการประเมินผลจะใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ผล เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับสู่ผู้บริหารโครงการเพื่อนำไปตัดสินใจว่า ควรปรับปรุง แก้ไข พัฒนาโครงการต่อไป หรือควรรุติ

โครงการ ดังนั้น การประเมินผลโครงการในลักษณะดังกล่าวย่อมมีความเหมาะสมในระดับผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมของโครงการ หรือในระดับผลรวมของปรากฏการณ์ที่มุ่งศึกษา โดยปัจจุบันนักบริหารและนักปฏิบัติเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของผลสุทธิของโครงการ ผลกระทบทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ผลกระทบทั้งทางตรงทางอ้อมและผลข้างเคียง ด้วยเหตุนี้การประเมินผลในปัจจุบัน จึงมีการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ร่วมในการประเมินผลโครงการด้วย เรียกว่า “การวิจัยประเมินผลโครงการ”

พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ (2528: 6) กล่าวว่า ความหมายของการวิจัยเชิงประเมิน คือ การวัดผลงานของโครงการเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้การดำเนินโครงการมีการตัดสินใจที่ดีขึ้น และเพื่อปรับปรุงโครงการในอนาคต โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ 1) “การวัดผลงาน” เป็นการอ้างถึง วิธีการวิจัยที่นำมาใช้ในการประเมินผล 2) “ผลงาน” เป็นการเน้นถึง ผลลัพธ์สุดท้ายของโครงการ 3) “การเปรียบเทียบผลงานกับเป้าหมาย” เป็นการเน้นให้ถึงการใช้เกณฑ์หรือสิ่งที่วัดที่ชัดเจน เพื่อตัดสินใจว่าโครงการดำเนินไปได้ดีเพียงใด 4) “การนำเอาผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจ” เพื่อปรับปรุงโครงการในอนาคต เป็นเครื่องมือให้เห็นถึงความมุ่งหมายของสังคม

กล่าวโดยสรุป การวิจัยประเมินผล หมายถึง การวิจัยเชิงประยุกต์ ที่นำกระบวนการทางวิจัยมาประยุกต์ใช้กับโครงการ เพื่อแสวงหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ขั้นตอนของโครงการเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่ บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรและมีผลกระทบในด้านใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ปรับปรุง เพิ่มหรือลดเทคนิคของโครงการ เพื่อให้การดำเนินโครงการต่อไปมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รูปแบบของการวิจัยประเมินผล

เฮาส์ (House, 1980) ได้อาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ทางการวิจัยประเมินผลของ Wortthen&Sanders (1973), Popham (1975) และ Stake (1976) โดยมีการแบ่งการวิจัยประเมินผลออกเป็น 8 แนวทาง หรือรูปแบบ คือ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2529: 58-73)

1. แนววิเคราะห์เชิงระบบ (System Analysis Approach)

แนวทางนี้ได้อาศัยพื้นฐานของระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้พยายามประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเป็นสำคัญ โดยคำถามหลักของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ คือ

- 1) นโยบาย/แผนงาน/โครงการได้ลงถึงประชากรกลุ่มเป้าหมายหรือไม่
- 2) นโยบาย/แผนงาน/โครงการได้รับการนำไปปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดหรือไม่

- 3) นโยบาย/แผนงาน/โครงการมีประสิทธิภาพหรือไม่
- 4) นโยบาย/แผนงาน/โครงการมีความสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเพียงใด
- 5) นโยบาย/แผนงาน/โครงการ มีอัตราส่วนระหว่างต้นทุนกับประสิทธิผลเป็น

เช่นไร

โดยการวิจัยประเมินผลแนวนี้นี้ สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการวางแผนงาน การติดตามผล ผลลัพธ์และผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ตลอดจนประสิทธิภาพในทางเศรษฐศาสตร์ การวิจัยประเมินผลแนวนี้นี้จึงมักประยุกต์ใช้ทางการทหาร การศึกษา การสาธารณสุข และการบริการสาธารณะอื่นๆ

2. แนววัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (The Behavioral Objective of Goal-Based Approach)

แนวทางนี้พัฒนาแบบจำลองของไทเลอร์ (Tyler, 1942) เพื่อประเมินผลทางการศึกษา โดยยึดวัตถุประสงค์เป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ พิจารณาจากผลต่างระหว่างความมุ่งหวังที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์หรือผลกระทบที่ปรากฏขึ้นจริง

การประเมินนี้ มักใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เป็นผลจากการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

3. แนวการตัดสินใจ (Decision-Making Approach)

แนวทางนี้มุ่งเน้นความสำคัญของการสร้างสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจของนักบริหาร โดย สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1974) ได้ใช้ตัวอักษรย่อ 4 ตัว เรียกว่า "ซีบี" (CIPP)

ความหมายของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

C = Context Evaluation หมายถึง การประเมินสภาวะแวดล้อม

ใช้กำหนดนโยบายหรือเป้าหมาย คัดเลือกโครงการที่เหมาะสม

I = Input Evaluation หมายถึง การประเมินปัจจัยนำเข้า

ใช้กำหนดโครงสร้างการดำเนินงาน ยุทธวิธี วิธีการ แผนการดำเนินงาน

P = Process Evaluation หมายถึง การประเมินกระบวนการ

ใช้ติดตามและกำกับการดำเนินงานตามแผน ปรับปรุง วิธีการดำเนินงาน รายงานความก้าวหน้าของโครงการ

P = Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลผลิต

ใช้ยุติ ชะลอ หรือขยายโครงการ

4. แนวอิสระจากเป้าประสงค์ (Goal-Free Approach)

สคริเวน (Scriven) ได้เสนอการประเมินเป็น 2 ส่วน คือ Formative Evaluation คือ การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ และ Summative Evaluation เป็นการประเมินผลสรุปของโครงการ โดย

- Formative Evaluation คือ การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เพื่อปรับปรุงโครงการ ทำโดยบุคคลภายในโครงการ ทำการเก็บข้อมูลเป็นระยะๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- Summative Evaluation คือ การประเมินผลสรุปของโครงการ เพื่อยุติหรือขยายโครงการ ทำโดยบุคคลภายในและภายนอกโครงการ ทำการเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการครั้งเดียวตอนสิ้นสุดโครงการ

5 แนวศึกษาเฉพาะกรณี (The Case-Study Approach)

การวิจัยประเมินผลแนวนี้เน้นความสำคัญในส่วนของการประเมินกระบวนการตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ โดยศึกษาความเข้าใจของผู้รับบริการกลุ่มต่างๆ เกี่ยวกับนโยบาย/แผนงาน/โครงการ คำถามหลักได้แก่ นโยบาย/แผนงาน/โครงการมีลักษณะอย่างไรในสายตาของประชาชนผู้คุ้นเคยกับนโยบาย/แผนงาน/โครงการนั้นๆ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อปรับความเข้าใจของผู้รับบริการและเสนอผลในเชิงประจักษ์ว่าบุคคลอื่นๆ เข้าใจนโยบาย/แผนงาน/โครงการที่กำลังประเมินว่าเป็นอย่างไร การรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรวมทั้งการวิเคราะห์เชิงตรรกและการวิเคราะห์เอกสารเพื่อนำเสนอรายงานการวิจัยประเมินผลที่เข้าใจง่ายสำหรับบุคคลทั่วไปในลักษณะการพรรณนาความ

6. แนววิจารณ์ศิลปะ (Art Criticism Approach)

นักวิจารณ์ศิลปะ วารณกรรม ละคร และภาพยนตร์ต่างให้คุณค่ากับการพิจารณาตัดสินคุณค่าของผลงานในเชิงศิลปะก่อให้เกิดการวิจัยประเมินผลแนววิจารณ์ศิลปะ ที่เป็นการเพิ่มความกระฉับกระเฉงเกี่ยวกับคุณภาพของบางอย่าง โดย ไอซ์เนอร์ (Eisner, 1979) กล่าวว่า นักวิจารณ์ศิลปะต้องเป็นบุคคลผู้ที่มีความชำนาญเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีประสบการณ์ในด้านนั้นๆ เป็นอย่างมาก จนสามารถบ่งบอกประเด็นสำคัญเฉพาะเหตุการณ์ เฉพาะสิ่งของหรือเฉพาะปรากฏการณ์ได้อย่างลึกซึ้งชัดเจน

7. แนวกึ่งนิติบัญญัติ (Quasi-Legal Approach)

การประเมินผลตามแนวกึ่งนิติบัญญัติ ปัจจุบันมุ่งไปที่การดำเนินงานพิจารณาเลียนแบบศาลในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการสาธารณะ การวิจัยประเมินผลตามแนวนี้อาศัยวิธีพิจารณาตามรูปแบบของกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายได้นำสืบพยานบุคคลและพยานหลักฐานต่างๆ ต่อศาล หรือคณะกรรมการผู้พิจารณาหรือการตัดสินต่อไป

8. แนวตรวจสอบเชิงวิชาชีพ (The Professional Review Approach)

การวิจัยประเมินผลเชิงวิชาชีพนี้สืบทอดมาจากแนวความคิดทางการประเมินผลของสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เช่น แพทย์สมาคม สมาคมนายความ สมาคมนักสังคมสงเคราะห์ และสมาคมครู เป็นต้น เป็นการวิจัยเพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินคุณภาพผลงานของบุคคลร่วมวิชาชีพกับสภาพปัญหาและลักษณะวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ

ดังนั้น การวิจัยประเมินผลโครงการ จะเป็นไปในรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้วิจัย ผู้ใช้ข้อสนเทศ และผู้บริหารที่มีจุดประสงค์ว่าจะนำผลการวิจัยเชิงประเมินไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับโครงการอย่างไร

สำหรับการวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยประเมินผลแนววัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (The Behavioral Objective of Goal-Based Approach) โดยยึดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อสนเทศแก่ผู้บริหารประกอบการพิจารณาความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ จากผลต่างระหว่างความมุ่งหวังที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ กับผลลัพธ์และผลกระทบที่ปรากฏขึ้นจริง เพื่อช่วยในการตัดสินใจได้ชัดเจนและครอบคลุมทั้งระบบ

7. โครงการยุวชนประชาธิปไตย

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขมากกว่า 70 ปีแล้ว แต่ยังคงพบว่ามีประชาชนจำนวนไม่มากที่เข้าร่วมกิจกรรม อันเป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย จึงทำให้มีปัญหาต่างๆ ซึ่งส่งผลมาถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมที่มีมากขึ้นและทวีความรุนแรงขึ้นไปพร้อมกับความเจริญและค่านิยมทางวัตถุ จากเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่ประจักษ์ชัดว่าประเทศที่ยากจนและอ่อนแอ เมื่อผู้ปกครองและประชาชนอ่อนแอ ขาดความสามัคคี ขาดจิตสำนึกในการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและประชาชนไม่มีส่วนร่วมในทางการเมืองอันเป็นปัญหาหลักของการพัฒนาประเทศและคุณภาพ

การป้องกันและแก้ไขปัญหาหนึ่งต้องใช้ความพยายามและพลังของความร่วมมือกันของทุกคนและทุกสถาบัน ตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันวิชาชีพ สถาบันการเมืองการปกครอง โดยต้องมุ่งมั่นร่วมกัน ที่จะสนองต่อพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันถึงความตอนหนึ่งว่า

"...ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุข เรียบร้อยจึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครอง บ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจไม่ให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายได้..."

ดังนั้น เพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนคนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างเข้มแข็ง โดยเห็นควรให้มีการปลูกฝังวัฒนธรรมประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นพลังสำคัญและเป็นรากฐานของประเทศชาติในอนาคต เพื่อให้ประเทศไทยมีเยาวชนที่เข้ามาร่วมทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีค่านิยมและวัฒนธรรมประชาธิปไตย เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และเป็นพลเมืองดี ตลอดจนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพ และมีความสุขในสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสถาบันพระปกเกล้าตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนไทยที่มีต่อประเทศและจะเป็นผู้นำทางระบอบประชาธิปไตยของประเทศในอนาคต จึงได้ร่วมกันจัดโครงการเยาวชนประชาธิปไตยขึ้นซึ่งนอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามมาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันตอนหนึ่งที่ว่า **" รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม... เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น พระประมุข..."** แล้วยังมีความมุ่งมั่นอย่างสูงที่จะให้เยาวชนไทยได้ทำหน้าที่ความเป็นพลเมืองไทยสมดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวข้างต้นและเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ กำหนดให้การดำเนินการโครงการในระยะแรกเป็นโครงการนำร่อง เพื่อจัดทำโครงการต้นแบบที่เหมาะสม และนำโครงการต้นแบบที่ได้นี้ไปดำเนินการขยายผลทั่วประเทศต่อไป โดยความร่วมมือของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสถาบันพระปกเกล้า ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางและจะได้ดำเนินการสร้างชุดฝึกอบรมตลอดทำหน้าที่ฝึกอบรมแก่ผู้ฝึกอบรม (Training the trainers) ต่อไป เพื่อให้บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่เป็นผู้ขยายผลได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์ทั่วไป

"สร้างคนรุ่นใหม่ ให้มีวิสัยทัศน์ วิถีความคิด วิถีชีวิต คุณธรรมจิตสำนึกและยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข"

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อเสริมสร้างและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขแก่เยาวชน ตลอดจนความรู้รอบตัวในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนมีความสนใจศึกษาหาความรู้และติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และข่าวสารความรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศ
4. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้มัคคุเทศกร่วมกันในสังคม นำมาขยายผล และสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ

กลุ่มเป้าหมาย

อายุ

เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี (ยกเว้นเยาวชนนอกระบบการศึกษา อายุไม่เกิน 25 ปี)

ระดับการศึกษา

- เยาวชนระดับมัธยมปลายและ/หรืออาชีวศึกษาตอนต้น จำนวน 2 คน
- เยาวชนระดับอุดมศึกษาและ/หรืออาชีวศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน
- เยาวชนนอกระบบการศึกษา ทั้งที่จัดโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียนและองค์กรอื่น

จำนวน 1 คน

คุณสมบัติ

1. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเป็นผู้นำในกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา อาทิ ประธานโรงเรียน/ประธานชมรม/ประธานนิสิตนักศึกษา
2. เป็นผู้ที่มีศักยภาพ มีความสนใจในเรื่องชุมชน สังคมและการเมือง การปกครอง
3. เป็นผู้ที่มีความคล่องตัวและทักษะของความเป็นผู้นำ และผู้ประสานงานที่ดี
4. เป็นผู้ที่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและมีโอกาสในการเผยแพร่ความรู้/ประสานความร่วมมือกับเยาวชนอื่นและระดับต่าง ๆ ได้ดี
5. เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
6. สามารถเข้าร่วมในทุกกิจกรรมตลอดระยะเวลาของโครงการ ได้ทั้งการฝึกอบรม 10 วัน กิจกรรมการศึกษาทางไกลและกิจกรรมการสร้างเครือข่ายในระยะยาว
7. เป็นผู้ไม่เคยผ่านการอบรมเยาวชนประชาธิปไตยในปี 2545-2546
9. เป็นผู้ที่มีความร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว หรือโรคติดต่อที่เป็นอุปสรรคการเข้าร่วมการอบรม

ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงการคัดเลือกที่เปิดโอกาสให้ทั้งเยาวชนหญิง - ชาย เข้าร่วมโครงการเยาวชนประชาธิปไตยโดยเท่าเทียมกัน

(คณะกรรมการขอสงวนสิทธิ์ ในการพิจารณาตัดสินผู้ที่สมัครที่มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามที่กำหนด)

การดำเนินการโครงการ แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเริ่มต้น

เริ่มต้นโครงการในปี 2545 และต่อเนื่อง 1-3 ปี โดยในระยะนี้จะมีการประเมินและติดตามผลสำเร็จของโครงการ นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและกำหนดเป็นโครงการมาตรฐานเพื่อใช้ขยายผลต่อไปในระยะยาว

2. ระยะยาว

นำโครงการมาตรฐานที่สมบูรณ์แบบ ดำเนินการขยายผลโครงการให้ครอบคลุมไปยังเยาวชนทั่วประเทศ ทั้งนี้ จะมีการร่วมมือกับองค์กรหลายองค์กร เพื่อเป็นฐานรองรับในการขยายผลอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมต่อไป

จำนวนรุ่นและคุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการในพุทธศักราช 2547

จำนวนรุ่น

กำหนดจัด 2 รุ่นๆ ละ 160 คน รวมทั้งสิ้น 320 คน

ผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นเยาวชนจากทุกจังหวัด ดังนี้

- เยาวชนจากต่างจังหวัด

โดยคัดเลือกจังหวัดละ 4 คน จาก 75 จังหวัด รวมเป็น 300 คน โดยให้แต่ละระดับการศึกษาทั้ง 3 ระดับ (ได้แก่ เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เยาวชนจากระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า และเยาวชนนอกระบบการศึกษา)

- เยาวชนจากกรุงเทพมหานคร

จำนวน 20 คน โดยแต่ละระดับการศึกษาทั้ง 3 ระดับ

เยาวชนผู้เข้าร่วมอบรมแต่ละรุ่น

การอบรมประกอบด้วยเยาวชนทั้งจากต่างจังหวัดทุกภาคของประเทศและกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดให้เยาวชนจากต่างจังหวัดที่อยู่จังหวัดเดียวกันทั้ง 4 คน เข้าร่วมโครงการอบรมในรุ่นเดียวกัน

รุ่นที่ 1

ประกอบด้วยเยาวชนจาก 38 จังหวัด ละ 4 คน รวม 152 คน ดังนี้

นนทบุรี, สมุทรปราการ, ประจวบคีรีขันธ์, ราชบุรี, กาญจนบุรี, สมุทรสาคร, ชลบุรี, นครพนม, มุกดาหาร, เลย, หนองคาย, หนองบัวลำภู, ยโสธร, มหาสารคาม, สุรินทร์, ชัยภูมิ, กำแพงเพชร, อุตรดิตถ์, นครสวรรค์, พิจิตร, อุทัยธานี, แพร่, เชียงราย, แม่ฮ่องสอน, ลำปาง, อ่างทอง, นครนายก, สระบุรี, สุพรรณบุรี, จันทบุรี, ปราจีนบุรี, ระนอง, พังงา, กระบี่, ตรัง, สตูล, ปัตตานี, นราธิวาส

และกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 160 คน

รุ่นที่ 2

ประกอบด้วยเยาวชนจาก 37 จังหวัด ละ 4 คน รวม 148 คน ดังนี้

ปทุมธานี, นครปฐม, สมุทรสงคราม, ฉะเชิงเทรา, พระนครศรีอยุธยา, ลพบุรี, สิงห์บุรี, ชัยนาท, ระยอง, ตราด, สระแก้ว, นครราชสีมา, สกลนคร, บุรีรัมย์, ศรีสะเกษ, อำนาจเจริญ, กาฬสินธุ์,

ขอนแก่น, ร้อยเอ็ด, อุตรดิตถ์, อุบลราชธานี, ตาก, พิษณุโลก, สุโขทัย, เพชรบูรณ์, เพชรบุรี, ลำพูน, น่าน, พะเยา, เชียงใหม่, ยะลา, พัทลุง, สงขลา, สุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช, ภูเก็ต, ชุมพร

และกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น 160 คน

การคัดเลือกผู้เข้าอบรม

เงื่อนไขการคัดเลือกเบื้องต้น

1. คัดเลือกโดยคำนึงถึงการกระจายพื้นที่
2. เยาวชนต้องไม่มาจากสถาบันการศึกษาเดียวกัน

เยาวชนจากต่างจังหวัด

คัดเลือกโดยคณะกรรมการคัดเลือกเยาวชน เพื่อเข้าอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย (ซึ่งมีผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 เป็นประธานคณะกรรมการ) ตามขั้นตอนที่โครงการกำหนด

เยาวชนจากกรุงเทพมหานคร

คัดเลือกโดยคณะกรรมการคัดเลือก ตามขั้นตอนที่โครงการกำหนด

ขั้นตอนโครงการยุวชนประชาธิปไตย

โครงการยุวชนประชาธิปไตยเป็นโครงการระยะยาว ซึ่งที่เป้าหมายที่จะขยายผลโครงการให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ละสถาบันพระปกเกล้าจะได้ดำเนินการในระยะแรก เพื่อจัดทำเป็นโครงการต้นแบบและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ภาครัฐและเอกชนในการนำโครงการยุวชนประชาธิปไตยนี้ไปดำเนินการทั่วประเทศต่อไป

โครงการยุวชนประชาธิปไตย จึงได้กำหนดขั้นตอนเพื่อให้ได้มาซึ่งโครงการต้นแบบ เป็น 2 กลุ่มกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. **กลุ่มกิจกรรมการฝึกอบรม** ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้
 - ขั้นตอนที่ 1 โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
 - ขั้นตอนที่ 2 การเรียนทางไกล

2. **กลุ่มกิจกรรมต่อเนื่องและขยายผล** ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้
 - ขั้นตอนที่ 1 กิจกรรมสร้างเครือข่าย/กิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ
 - ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมสัมมนาเยาวชนประชาธิปไตย ปี 2545-2546-2547
 - ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมสร้างระบบสื่อสาร
 1. การทำ WEBSITE เยาวชนประชาธิปไตย
 2. รายการวิทยุเยาวชนประชาธิปไตย
 3. รายการโทรทัศน์เยาวชนประชาธิปไตย
 4. ชมรม/สมาคมเยาวชนประชาธิปไตย
 - ขั้นตอนที่ 4 การประเมิน (Evaluation)
 1. การประเมินก่อนการฝึกอบรม
 2. การประเมินระหว่างการฝึกอบรม
 3. การประเมินหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม
 - ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผล (Follow-up)
 - ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดมาตรฐานของโครงการเพื่อการขยายผลในระยะยาว
 - ขั้นตอนที่ 7 การจัดประชุมเยาวชนประชาธิปไตยประจำปี

เนื้อหาวิชาในโครงการฝึกอบรม

โครงการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 2 ภาค ได้แก่

1. ภาคเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 4 ชูติวิชา ดังนี้

ชูติวิชาที่ 1 แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

ประมุข

ชูติวิชาที่ 2 สิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ชูติวิชาที่ 3 องค์การอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ

ชูติวิชาที่ 4 เยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

2. ภาคประสบการณ์

- การศึกษาดูงาน/การจำลองการเลือกตั้ง
- กิจกรรมการวิเคราะห์วิจารณ์การเมือง
- การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

ทั้งนี้ รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การทดสอบก่อน-หลังการฝึกอบรม, การสรุปสาระสำคัญ, การสรุปและประเมินผลกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, กีฬา/นันทนาการ, สาระสังสรรค์

งบประมาณ

จำนวน 8,395,100 บาท

- จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (10 วัน) 2 รุ่น งบประมาณจำนวน 4,390,100 บาท
- จัดสัมมนาเยาวชนประชาธิปไตย รุ่นปี 2545, 2546, 2547 (2 วัน) งบประมาณจำนวน

4,000,000 บาท

หน่วยงานรับผิดชอบโครงการ

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข และมีความสนใจในการหาความรู้ในด้านอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
2. เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างมีคุณธรรม ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต่อไป
4. เกิดเครือข่ายประชาธิปไตยโดยเยาวชนทั่วประเทศ เพื่อทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์

ตัวชี้วัด

1. เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา และมีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 80 ของผู้เข้าอบรม
2. เยาวชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปขยายผล ' ตลอดจนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะการจัดโครงการ ไม่น้อยกว่าจังหวัดละ 1 โครงการ

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการยุวชนประชาธิปไตย

โครงการยุวชนประชาธิปไตย มีการดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และ ปี พ.ศ. 2546 โดยระหว่างการดำเนินโครงการ และภายหลังจากโครงการสิ้นสุดลงแล้วได้มีการวิจัยประเมินผลโครงการเพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง และผู้เข้ารับการอบรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาคเนื้อหาสาระเป็นอย่างไร ซึ่งสรุปผลการวิจัยประเมินผลได้ดังนี้

❖ การวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2545

การวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินการโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไรบ้าง โดยทำการประเมินผล 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการ

การวิจัยประเมินผลครั้งนี้ ทำการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตยทั้ง 4 รุ่น ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ด้าน คือ

1. การประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย โดยวัดระดับความคิดเห็นของเยาวชนต่อโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเกิร์ต (Likert Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่เข้ารับฟังการบรรยายตามหน่วยวิชา ในชุดวิชาทั้งหมด 11 หน่วยวิชา โดยใช้แบบทดสอบ วิเคราะห์ผลโดยการหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) ของคะแนนก่อนและหลังเข้ารับฟังการบรรยายภาคเนื้อหาสาระ

ผลการศึกษารายด้าน พบว่า

1. การคัดเลือกและการเตรียมตัว

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัวโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ระยะเวลาเตรียมตัวมีความเหมาะสม, เอกสาร/หนังสือที่ได้รับมีความครบถ้วน, การได้รับการสนับสนุนด้านเวลาจากสถานศึกษา และการดำเนินงานของเขตการศึกษาที่มีความเหมาะสมในระดับมาก

2. การดำเนินงาน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตยโดยด้านการดำเนินงาน พบว่าการดำเนินงานมีความเหมาะสมในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ สถานที่ที่จัดกิจกรรม, เวลาที่ใช้ในการทำแบบทดสอบ, เวลาที่ใช้ในการบรรยาย, เวลาในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรที่บรรยาย, วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน", เนื้อหาและจำนวนคำถามของแบบทดสอบ, การเรียงลำดับเนื้อหา, สถานที่ศึกษาดูงานภาคประสบการณ์, การจัดกิจกรรมออกกกำลังกาย และระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม

3. ความสำเร็จ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อความสำเร็จของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาในระดับปานกลาง และภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการที่นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองและมีความสนใจข้อมูล ข่าวสาร การเมืองการปกครองอยู่ในระดับมาก

4. ความพึงพอใจ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตยด้านความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อวิทยากรที่ปรึกษา และมีความพึงพอใจที่เข้าร่วมโครงการในระดับมากที่สุด ขณะที่การประเมินความพึงพอใจในด้านอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อวิทยากรที่บรรยาย, วิทยากรที่จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, รูปแบบโครงการยุวชนประชาธิปไตย และการอำนวยความสะดวก เช่น อาหาร ที่พัก มีความเหมาะสมในระดับมาก

5. ผลลัพธ์ของโครงการ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านผลลัพธ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตยในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งหากพิจารณารายด้าน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เยาวชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ, โครงการนี้ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา, การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และโครงการนี้ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก

สำหรับ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการเข้ารับฟังการบรรยายตามหน่วยวิชา ในชุดวิชาทั้งหมด 11 หน่วยวิชา โดยการใช้แบบทดสอบประเมินผล พบว่า คะแนนหลังเข้ารับฟังการบรรยาย ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าสูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับฟังการบรรยาย และเมื่อทดสอบทางสถิติ โดยการหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) ของคะแนนก่อนและหลังเข้ารับฟังการบรรยาย พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

จากผลการวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2545 ผู้วิจัยได้เสนอ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ

1. การจัดทำโครงการยุวชนประชาธิปไตย (พ.ศ. 2545) ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการประเมินโครงการ พบว่า โครงการมีความสำเร็จในระดับมาก เยาวชนมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ และผลลัพธ์ของโครงการที่วัดจากความรู้ ความเข้าใจ การมีทัศนคติที่ดีต่อการเมือง การปกครองในระบบรัฐสภา และการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนอยู่ในระดับมาก จึงสมควรที่จะ ดำเนินโครงการในลักษณะดังกล่าวต่อไป

2. ควรมีการนำผลการประเมินโครงการดังกล่าวนี้ เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการ โครงการยุวชนประชาธิปไตยในปีต่อไป เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ และการดำเนินโครงการ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

3. ควรนำข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างมาพิจารณา เพื่อปรับปรุง แก้ไขปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้น หรือเพื่อตอบสนองความประสงค์ของผู้เข้าร่วมโครงการมากที่สุดเท่าที่จะดำเนินการได้ เช่น การแจก เอกสารประกอบการบรรยาย การเพิ่มกิจกรรมภาคประสบการณ์โดยการเพิ่มเวลาในการดูงานนอกสถานที่ อันจะเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยมีเยาวชนหรือผู้รับการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง (Learner center)

❖ การวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2546

การวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบ ผลการดำเนินการโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใดและมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ อย่างไรบ้าง โดยทำการประเมินผล 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการ รวมทั้งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของ ผู้เข้ารับการอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2545 และผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรมโครงการ ยุวชนประชาธิปไตย ประจำปี พ.ศ. 2546

การวิจัยประเมินผลครั้งนี้ ทำการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2546 รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ด้าน คือ

1. การประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย โดยวัดระดับความคิดเห็นของเยาวชนต่อโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเกิร์ต (Likert Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่เข้ารับฟังการบรรยายตามหน่วยวิชา ในชุดวิชาทั้งหมด 11 หน่วยวิชา โดยใช้แบบทดสอบความรู้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผลโดยการหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) ของคะแนนก่อนและหลังเข้ารับฟังการบรรยายภาคเนื้อหาสาระ

ผลการศึกษาวิจัยรายด้าน พบว่า

1. การคัดเลือกและการเตรียมตัว

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัวโดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เอกสาร/หนังสือที่ได้รับและการได้รับการสนับสนุนด้านเวลาจากสถานศึกษามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนระยะเวลาเตรียมตัวและการดำเนินงานของเขตการศึกษามีความเหมาะสมในระดับมาก

2. การดำเนินงาน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตยด้านการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สถานที่จัดกิจกรรมและสถานที่ดูงานภาคประสบการณ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนเวลาที่ใช้ในการทำแบบทดสอบ, เวลาที่ใช้ในการบรรยาย, เวลาในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรที่บรรยาย, วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน", เนื้อหาและจำนวนคำถามของแบบทดสอบ, การเรียงลำดับเนื้อหาและระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมมีความเหมาะสมในระดับมาก สำหรับการจัดกิจกรรมออกกำลังกายกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับน้อย

3. ความสำเร็จ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสำเร็จของโครงการยุวชนประชาธิปไตยในภาพรวมส่วนใหญ่เห็นว่าความสำเร็จอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาในระดับ

ปานกลางและภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการที่นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองและมีความสนใจข้อมูลข่าวสาร การเมืองการปกครองที่อยู่ในระดับมาก

4. ความพึงพอใจ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตยด้านความพึงพอใจในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อวิทยากรที่บรรยายและวิทยากรที่จัดกลุ่มสัมพันธ์ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจด้านวิทยากรที่ปรึกษา, รูปแบบโครงการยุวชนประชาธิปไตย การอำนวยความสะดวก เช่น อาหาร ที่พัก มีความเหมาะสม และความพึงพอใจที่เข้าร่วมโครงการในระดับมากที่สุด

5. ผลลัพธ์ของโครงการ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านผลลัพธ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตยในภาพรวมพบว่า ผลลัพธ์ของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งหากพิจารณารายด้าน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ, โครงการนี้ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาและโครงการนี้ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนและโครงการนี้ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมาก

สำหรับ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการเข้ารับฟังการบรรยายตามหน่วยวิชาในชุดวิชาทั้งหมด 8 หน่วยวิชา โดยการใช้แบบทดสอบประเมินผล พบว่า คะแนนหลังเข้ารับฟังการบรรยายของกลุ่มตัวอย่างมีค่าสูงกว่าคะแนนก่อนเข้ารับฟังการบรรยาย และเมื่อทดสอบทางสถิติ โดยการหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) ของคะแนนก่อนและหลังเข้ารับฟังการบรรยาย พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดทำโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2546 ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเนื่องจากผลการประเมินโครงการ พบว่า โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุดทุกด้าน ทั้งด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว การดำเนินงาน ความพึงพอใจ และผลลัพธ์ของโครงการ

2. ควรมีการนำผลการประเมินโครงการดังกล่าวนี้ เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการโครงการยูวชนประชาธิปไตยในปีต่อไป เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ และการดำเนินโครงการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

3. ควรนำข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง มาพิจารณา ปรับปรุง แก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในปีต่อไป เช่น การจัดเตรียมเอกสารประกอบการบรรยาย การเพิ่มกิจกรรมภาคประสบการณ์โดยการเพิ่มเวลาในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ อันจะเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยมีเยาวชนหรือผู้ที่รับการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง (Learner center)

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประเมินผล "โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547" เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 และวัดผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 รวมทั้งศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของโครงการ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการดำเนินโครงการนี้ต่อไป หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547

วิธีการดำเนินการวิจัย มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การวิจัยประเมินผลโครงการฯ นี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาในกลุ่มเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 จำนวน 320 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกหน่วยของประชากร เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างแยกตามรุ่น

รุ่นที่	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	
		แบบประเมิน	ทดสอบ pre-post test
1	161	101	161
2	159	110	159

3. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น การฝึกอบรม การประเมินโครงการ เพื่อกำหนดเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร
2. สร้างแบบสอบถามจากนิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวชี้วัดด้านต่างๆ

โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบประเมินรายวิชา ภาคเนื้อหาสาระ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อรายวิชาภาคเนื้อหาสาระ โดยแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดสเกลประเมินค่าแบบรวม (Summate Rating Scale) หรือมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งเป็นการวัดแบบจัดอันดับ (Ordinal Level of Measurement) ประกอบด้วยคำถามความคิดเห็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5.0-4.51 คะแนน) มาก (4.50-3.51 คะแนน) ปานกลาง (3.50-2.51 คะแนน) น้อย (2.50-1.51 คะแนน) น้อยที่สุด (1.50-1 คะแนน)

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ

ชุดที่ 2 แบบประเมินการศึกษาดูงาน ภาคประสบการณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการศึกษาดูงานภาคประสบการณ์ โดยแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดสเกลประเมินค่าแบบรวม (Summate Rating Scale) หรือมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งเป็นการวัดแบบจัดอันดับ (Ordinal Level of Measurement) ประกอบด้วยคำถามความคิดเห็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5.0-4.51 คะแนน) มาก (4.50-3.51 คะแนน) ปานกลาง (3.50-2.51 คะแนน) น้อย (2.50-1.51 คะแนน) น้อยที่สุด (1.50-1 คะแนน)

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ

ชุดที่ 3 แบบประเมินโครงการชุมชนประชาธิปไตย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการชุมชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 โดยแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดสเกลประเมินค่าแบบรวม (Summate Rating Scale) หรือ

มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งเป็นการวัดแบบจัดอันดับ (Ordinal Level of Measurement) ประกอบด้วย คำถามความคิดเห็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5.0-4.51 คะแนน) มาก (4.50-3.51 คะแนน) ปานกลาง (3.50-2.51 คะแนน) น้อย (2.50-1.51 คะแนน) น้อยที่สุด (1.50-1 คะแนน)

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้ง 3 ชุด โดย

- **แบบประเมินรายวิชา** เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากกลุ่มตัวอย่างรับฟังการบรรยายในแต่ละรายวิชา ภาคเนื้อหาสาระ
- **แบบประเมินการศึกษาดูงาน** เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากกลุ่มตัวอย่างศึกษาดูงานภาคประสบการณ์
- **แบบประเมินโครงการยุวชนประชาธิปไตย** เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการฝึกอบรมจนเสร็จสิ้นตามโครงการ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการให้ข้อมูลตามความคิดเห็นจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ ทำการประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science; SPSS Version 10.07 for windows) ดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ค่าสถิติที่ใช้ความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติเชิงสรุปอ้างอิง (Inferential Statistics)

- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการยูวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ที่มีระดับการวัดเป็นกลุ่ม (Nominal Scale) กับตัวแปรตามที่มีระดับการวัดเป็นอัตราส่วน (Ratio Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ Chi-square
- การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของโครงการยูวชนประชาธิปไตย ใช้สถิติทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) เพื่อวิเคราะห์ค่าความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเข้ารับการอบรม ในรายวิชาต่างๆ ภาคเนื้อหาสาระ ตามที่หลักสูตรกำหนด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยประเมินผล “โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547” ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. การประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
 - 2.1 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย
 - 2.2 การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย
 - 2.3 การประเมินความคิดเห็นต่อรายวิชา ภาคเนื้อหาสาระ
 - 2.4 การประเมินความคิดเห็นต่อการศึกษาดูงาน ภาคประสบการณ์
3. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
 - 3.1 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
 - 3.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 กับผลสัมฤทธิ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2545
4. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 จำนวน 320 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้รับการตอบกลับ จำนวน 210 ชุด คิดเป็นร้อยละ 65.93 เป็นเพศหญิง 106 คน (ร้อยละ 50.47) เพศชาย 104 คน (ร้อยละ 49.53) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 16-18 ปี (ร้อยละ 72.39) และกำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 75.23) รองลงมาศึกษาในระดับอนุปริญญาและระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.67 และร้อยละ 5.71 ตามลำดับ (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	106	50.47
หญิง	104	49.53
อายุ		
15 - 17 ปี	127	60.47
18 - 20 ปี	76	36.19
21 - 23 ปี	7	3.34
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	158	75.23
อนุปริญญา (ปวช. / ปวส.)	35	16.67
ปริญญาตรี	12	5.71
อื่นๆ	5	2.39

2. การประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547

2.1 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย

การประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่เข้ารับการอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามประเมินโครงการจากตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ แบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5.0-4.51 คะแนน) มาก (4.50-3.51 คะแนน) ปานกลาง (3.50-2.51 คะแนน) น้อย (2.50-1.51 คะแนน) และน้อยที่สุด (1.50-1.0 คะแนน)

2.1.1 ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อการคัดเลือกและการเตรียมตัวในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34.8) เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัวแยกรายข้อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เอกสาร หนังสือที่ได้รับประกอบการอบรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รองลงมาคือการได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาและการดำเนินงานของเขตการศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนระยะเวลาในการเตรียมตัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับปานกลางเท่านั้น (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการคัดเลือกและการเตรียมตัว

การคัดเลือกและการเตรียมตัว	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ระยะเวลาในการเตรียมตัว	17.1	35.1	37.0	8.1	2.7
2. เอกสาร หนังสือที่ได้รับประกอบการอบรม	50.7	33.2	12.3	3.3	0.5
3. การได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา	34.6	41.3	18.5	4.7	0.9
4. การดำเนินงานของเขตการศึกษา	26.5	41.8	24.6	5.2	1.9
รวม	32.2	34.8	23.1	5.3	4.6
ค่าเฉลี่ย 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68					

สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการฯ แยกตามรุ่น ในด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าอบรมทั้ง 2 รุ่น มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือเห็นว่าเอกสาร/หนังสือที่ได้รับประกอบการร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด, การได้รับการสนับสนุนด้านเวลาจากสถานศึกษา และการดำเนินงานของเขตการศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัวที่กลุ่มตัวอย่าง รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกัน คือ ระยะเวลาในการเตรียมตัว โดยกลุ่มตัวอย่างรุ่นที่ 1 เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ขณะที่กลุ่มตัวอย่างรุ่นที่ 2 เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลางเท่านั้น (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการคัดเลือกลงและการเตรียมตัว แยกตามรุ่น

การคัดเลือกและการเตรียมตัว	รุ่นที่ 1					รุ่นที่ 2				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	1. ระยะเวลาในการเตรียมตัว	22.4	39.4	30.8	3.7	3.7	11.5	30.8	43.3	12.5
2. เอกสาร หนังสือที่ได้รับประกอบการร่วมกิจกรรม	59.9	35.5	0.9	2.8	0.9	41.4	30.8	24.0	3.8	0
3. การได้รับการสนับสนุนด้านเวลาจากสถานการศึกษา	32.7	44.9	15.9	5.6	0.9	36.5	37.5	21.2	3.8	1.0
4. การดำเนินงานของเขตการศึกษา	29.0	43.0	21.5	4.7	1.8	24.0	40.4	27.9	5.8	1.9

2.2 ด้านการดำเนินงาน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อการดำเนินงานในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 43.2) มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานมีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.42) เมื่อพิจารณาแยกรายข้อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานที่จัดกิจกรรม, สถานที่ตั้งงานภาคประสบการณ์, ระยะเวลาในการฝึกอบรม และการอำนวยความสะดวกระหว่างเข้าร่วมโครงการมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนเวลาที่ใช้ในการบรรยาย, เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยายภาคเนื้อหาสาระ, วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน", การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยาย และการจัดกิจกรรมออกกำลังกาย มีความเหมาะสมในระดับมาก (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงาน

การดำเนินงาน	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สถานที่จัดกิจกรรม	62.1	35.5	2.4	0	0
2. เวลาที่ใช้ในการบรรยาย	32.7	52.6	13.3	0.9	0.5
3. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	19.9	37.4	30.8	11.4	0.5
4. วิทยากรบรรยายภาคเนื้อหาสาระ	44.1	47.4	8.5	0	0
5. วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	37.9	40.8	18.0	2.8	0.5
6. วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน"	27.0	49.8	21.8	1.4	0
7. การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยาย	33.2	47.8	19.0	0	0
8. สถานที่ตั้งงานภาคประสบการณ์	65.0	30.8	3.8	0.4	0
9. การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย	27.0	44.6	25.1	1.4	0.9
10. ระยะเวลาในการฝึกอบรม	42.7	41.7	9.5	2.8	3.3
11. การอำนวยความสะดวกระหว่างเข้าร่วมโครงการ	72.6	24.6	2.8	0	0
รวม	40.3	43.2	14.1	1.9	0.5
ค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.42					

เมื่อจำแนกความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ด้านการดำเนินงาน แยกตามรุ่นที่เข้ารับการอบรม พบว่า เยาวชนที่เข้ารับการอบรมทั้ง 2 รุ่นมีความคิดเห็นด้านการดำเนินงานสอดคล้องกันทั้ง 11 ข้อ คือ สถานที่ที่จัดกิจกรรม, สถานที่ดูงานภาคประสบการณ์ และการอำนวยความสะดวกระหว่างเข้าร่วมโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนเวลาที่ใช้ในการบรรยาย, เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยายภาคเนื้อหาสาระ, วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน", การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยาย, การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย และระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมาก (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงาน แยกตามรุ่น

การดำเนินงาน	รุ่นที่ 1					รุ่นที่ 2				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สถานที่ที่จัดกิจกรรม	63.6	34.6	0.9	0	0	60.6	36.5	2.9	0	0
2. เวลาที่ใช้ในการบรรยาย	33.6	56.1	10.3	0	0	31.7	49.1	16.3	1.9	1.0
3. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	17.8	43.0	36.8	8.4	0	22.1	31.7	30.8	14.4	1.0
4. วิทยากรบรรยายภาคเนื้อหาสาระ	45.8	47.7	6.5	0	0	42.3	47.1	10.6	0	0
5. วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	36.4	41.2	21.5	0.9	0	39.4	40.4	14.4	4.8	1.0
6. วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน"	29.9	46.7	21.5	1.9	0	24.0	52.9	22.1	1.0	0
7. การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยาย	37.3	44.0	18.7	0	0	28.8	52.0	19.2	0	0
8. สถานที่ดูงานภาคประสบการณ์	73.0	22.4	3.7	0.9	0	56.7	39.4	3.8	0	0
9. การจัดกิจกรรมออกกกำลังกาย	28.0	44.0	26.2	1.8	0	26.0	47.1	24.0	1.0	1.9
10. ระยะเวลาในการฝึกอบรม	44.9	37.4	12.1	2.8	2.8	40.4	46.2	6.7	2.9	3.8
11. การอำนวยความสะดวกระหว่างเข้าร่วมโครงการ	73.8	23.4	2.8	0	0	71.1	26.0	2.9	0	0

2.3 ด้านความสำเร็จ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อความสำเร็จของโครงการฯ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 47.1) มีความคิดเห็นว่ามีความสำเร็จในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48) เมื่อพิจารณาความสำเร็จแยกรายข้อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาระดับปานกลาง และภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอยู่ในระดับมาก

สำหรับทัศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตย และความสนใจข้อมูล ข่าวสารการเมืองการปกครอง ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับมาก และภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับมากที่สุด (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสำเร็จ

ความสำเร็จ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ	15.2	32.2	40.3	11.8	0.5
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ	25.6	66.8	7.6	0	0
3. ทัศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ	41.7	50.2	8.1	0	0
4. ทัศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตย หลังเข้าร่วมโครงการฯ	52.2	43.1	4.7	0	0
5. ความสนใจข้อมูล ข่าวสาร การเมือง การปกครอง ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ	38.9	48.8	12.3	0	0
6. ความสนใจข้อมูล ข่าวสาร การเมือง การปกครอง หลังเข้าร่วมโครงการฯ	53.1	41.2	5.7	0	0
รวม	37.8	47.1	13.1	1.9	0.1
ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48					

เมื่อจำแนกความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อความสำเร็จ แยกตามรุ่นที่เข้ารับการอบรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการฯ รุ่นที่ 1 มีความคิดเห็นว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาในระดับปานกลาง และภายหลังการเข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาอยู่ในระดับมาก ขณะที่รุ่นที่ 2 มีความคิดเห็นว่า ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

สำหรับทัศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา และด้านความสนใจข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้ง 2 รุ่น มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือ ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับมาก ขณะที่หลังเข้าร่วมโครงการฯ เห็นว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสำเร็จ แยกตามรุ่น

ความสำเร็จ	รุ่นที่ 1					รุ่นที่ 2				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ	16.8	32.7	35.5	15.0	0	13.5	41.2	35.6	8.7	1.0
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ	25.2	71.1	3.7	0	0	26.0	62.5	11.5	0	0
3. ทิศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ	40.2	50.5	9.3	0	0	43.3	50.0	6.7	0	0
4. ทิศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ	53.3	43.0	3.7	0	0	51.0	43.3	5.8	0	0
5. ความสนใจข้อมูลข่าวสาร การเมือง การปกครอง ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ	39.3	50.4	10.3	0	0	38.5	47.1	14.4	0	0
6. ความสนใจข้อมูลข่าวสาร การเมือง การปกครอง หลังเข้าร่วมโครงการฯ	58.0	37.4	4.6	0	0	48.1	45.2	6.7	0	0

2.4 ด้านความพึงพอใจ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ด้านความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.5) มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.33) และเมื่อพิจารณาด้านความพึงพอใจแยกรายชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจวิทยากรที่ปรึกษาประจำกลุ่ม และรูปแบบของโครงการยุวชนประชาธิปไตยในระดับมากที่สุด (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. วิทยากรที่ปรึกษาประจำกลุ่ม	87.2	12.8	0	0	0
2. รูปแบบโครงการยุวชนประชาธิปไตย	69.7	28.4	1.9	0	0
รวม	78.5	20.6	0.9	0	0
ค่าเฉลี่ย 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.33					

เมื่อจำแนกความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรมทั้ง 2 รุ่น ด้านความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 รุ่นมีความคิดเห็นเรื่องความพึงพอใจสอดคล้องกัน ทั้ง 2 รายชื่อ คือ วิทยากรที่ปรึกษาประจำกลุ่ม และรูปแบบโครงการยุวชนประชาธิปไตย มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความพึงพอใจ แยกตามรุ่น

ความพึงพอใจ	รุ่นที่ 1					รุ่นที่ 2				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. วิทยากรที่ปรึกษาประจำกลุ่ม	93.5	6.5	0	0	0	80.8	19.2	0	0	0
2. รูปแบบโครงการยุทธศาสตร์ชาติไปตย	71.9	28.1	0	0	0	67.4	28.8	3.8	0	0

2.5 ด้านผลลัพธ์

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อผลลัพธ์ของโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.2) มีความคิดเห็นว่าคุณค่าผลลัพธ์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.37) ซึ่งหากพิจารณาแยกรายชื่อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าคุณค่าประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ, การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และความเหมาะสมในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อผลลัพธ์ของโครงการ

ผลลัพธ์	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการฯ	80.9	19.0	0	0	0
2. การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม	73.5	24.6	1.9	0	0
3. ความเหมาะสมในการดำเนินโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง	68.2	29.4	2.4	0	0
รวม	74.2	24.3	1.4	0	0
ค่าเฉลี่ย 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.37					

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรมทั้ง 2 รุ่นต่อผลลัพธ์ของโครงการฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 รุ่นมีความคิดเห็นต่อผลลัพธ์ของโครงการฯ ทั้ง 3 ข้อสอดคล้องกัน กล่าวคือ ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการฯ, การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และความเหมาะสมในการดำเนินโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ร้อยละของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อผลลัพธ์ของโครงการ แยกตามรุ่น

ผลลัพธ์ของโครงการ	รุ่นที่ 1					รุ่นที่ 2				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการฯ	83.2	16.8	0	0	0	78.8	21.2	0	0	0
2. การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม	78.5	20.6	0.9	0	0	68.3	28.8	2.9	0	0
3. ความเหมาะสมในการดำเนินโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง	70.1	25.2	4.7	0	0	66.3	33.7	0	0	0

2.2 การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย

การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รุ่นที่เข้ารับการอบรม, เพศ, อายุ และระดับการศึกษา กับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ในตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการฯ พบว่า

2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย

การหาความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรม คือ รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 กับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ในตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการฯ จากการทดสอบโดยใช้สถิติ Chi-square พบว่า รุ่นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นที่เข้ารับการอบรมกับความคิดเห็นต่อโครงการฯ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ และด้านผลลัพธ์ของโครงการฯ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นที่เข้ารับการอบรมกับความคิดเห็นต่อโครงการฯ

ตัวชี้วัด	Chi-Square	Sig (2-tailed)
ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว	14.611	0.263
ด้านการดำเนินงาน	24.696	0.213
ด้านความสำเร็จ	11.107	0.520
ด้านความพึงพอใจ	8.300	0.040*
ด้านผลลัพธ์	1.125	0.890

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย

การหาความสัมพันธ์ระหว่างเพศของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ในตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ความสำเร็จ, ความพึงพอใจ และผลลัพธ์ของโครงการฯ จากการทดสอบโดยใช้สถิติ Chi-square พบว่าเพศของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการฯ (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 13)

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความคิดเห็นต่อโครงการฯ

ตัวชี้วัด	Chi-Square	Sig (2-tailed)
ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว	10.607	0.563
ด้านการดำเนินงาน	26.901	0.138
ด้านความสำเร็จ	7.299	0.837
ด้านความพึงพอใจ	4.531	0.210
ด้านผลลัพธ์	9.320	0.054

2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย

การหาความสัมพันธ์ระหว่างอายุของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ในตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการฯ โดยใช้สถิติ Chi-square พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นด้านการดำเนินงานของโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับความคิดเห็นด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ จากการทดสอบทางสถิติพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความคิดเห็นต่อโครงการฯ

ตัวชี้วัด	Chi-Square	Sig (2-tailed)
ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว	87.690	0.370
ด้านการดำเนินงาน	174.072	0.027*
ด้านความสำเร็จ	74.411	0.764
ด้านความพึงพอใจ	22.139	0.392
ด้านผลลัพธ์	30.062	0.360

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชน

ประชาธิปไตย

การหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ในตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจและด้านผลลัพธ์ของโครงการฯ จากการทดสอบโดยใช้สถิติ Chi-square พบว่า ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 15)

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความคิดเห็นต่อโครงการฯ

การประเมิน	Chi-Square	Sig (2-tailed)
ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว	38.424	0.360
ด้านการดำเนินงาน	75.142	0.090
ด้านความสำเร็จ	41.499	0.243
ด้านความพึงพอใจ	7.887	0.546
ผลลัพธ์	10.866	0.540

2.3 การประเมินความคิดเห็นต่อรายวิชา ภาคเหนือทาสาระ

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อรายวิชา ภาคเหนือทาสาระ

หน่วยที่	วิทยากร	ผลที่ได้รับ	ปัญหา/ข้อเสนอแนะ
ชุดวิชาที่ 1 แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข			
1. ระบบการเมือง	ร.ศ. นวรัตน์ เศรษฐบุต	<p>วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 56.3</p> <p>ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 65.6</p> <p>- มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 67.5</p> <p>- ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 46.3</p>	<p>- เวลาในการบรรยายน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหา</p> <p>- เรื่องที่บรรยายค่อนข้างยาก</p>
	ร.ศ. นิยม รัฐอมฤต	<p>วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 55.4</p> <p>ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 65.5</p> <p>- มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 66.8</p> <p>- ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 45.9</p>	<p>- เวลาในการบรรยายน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหา</p>
2. การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	<p>วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 75.4</p> <p>ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 46.5</p> <p>- มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 76.4</p> <p>- ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 85.6</p>	<p>- วิทยากรบรรยายไม่ค่อยตรงกับเนื้อหา</p>

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อรายวิชา ภาคเนื้อหาสาระ (ต่อ)

หน่วยที่	วิทยากร	ผลที่ได้รับ	ปัญหา/ข้อเสนอนี้
3. อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา	นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 41.9 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 59.1 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 57.4 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 47.4	- เวลาในการบรรยายน้อย
4. การปกครองส่วนท้องถิ่น	ดร. โกวิทย์ พวงงาม	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 51.3 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 64.2 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 58.3 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 47.2	- เนื้อหาในการบรรยายมาก - บรรยายได้ชัดเจนดีมาก - เวลาในการบรรยายน้อย
ชุดวิชาที่ 2 สิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์			
1. สิทธิมนุษยชน	ผศ. ดร. สุทิน นพเขต	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 46.8 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 62.1 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 52.9 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 44.4	- ใช้เวลาในการบรรยายมากเกินไป
2. หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์	นางทีชา ณ นคร	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 67.0 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 58.2 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 48.0 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 56.7	- วิทยากรบรรยายได้ดีมาก - เวลาในการบรรยายน้อยเกินไป

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อรายวิชา ภาคเนื้อหาสาระ (ต่อ)

หน่วยที่	วิทยากร	ผลที่ได้รับ	ปัญหา/ข้อเสนอแนะ
ชุดวิชาที่ 3 องค์การอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ			
บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	นายคณิน บุญสุวรรณ	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 54.4 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 64.4 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 56.9 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 51.3	- มีเวลาในการซักถามน้อย
ชุดวิชาที่ 4 เยาะชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ			
1. การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองกับคุณภาพชีวิต	นายพุทธพงษ์ ปุณณเกตุ	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 48.8 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 70.1 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 61.4 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 48.0	- บรรยายไม่ค่อยตรงกับเนื้อหา
	นายชินวรณ์ บุณยเกียรติ	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 50.4 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 74.1 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 54.0 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 50.4	- บรรยายไม่ค่อยตรงกับเนื้อหา - เวลาในการบรรยายน้อยเกินไป - ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ซักถาม
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและหน้าที่ความรับผิดชอบ	น.พ. เปรมศักดิ์ เพียยุระ	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 60.8 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 67.7 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 60.1 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 70.2	- บรรยายได้ชัดเจนดีมาก - เวลาในการบรรยายน้อย

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อรายวิชา ภาคเนื้อหาสาระ (ต่อ)

หน่วยที่	วิทยากร	ผลที่ได้รับ	ปัญหา/ข้อเสนอแนะ
ชุดวิชาที่ 4 ยោวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ			
3. บทบาทของเยาวชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	วศ. ดร. สมพงษ์ จิตระดับ	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 60.8 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 68.6 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 51.0 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 49.7	- มีเวลาในการซักถามน้อย
❖ กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาบุคลิกภาพ			
1. คุณธรรม จริยธรรม สำหรับเยาวชน	ผู้แทนจาก 3 ศาสนา	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 75.6 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมากที่สุด ร้อยละ 75.6 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 70.2 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 78.6	- ควรเพิ่มเวลาในการบรรยาย
2. กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ	อ. จิตติมา รักานาค	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 61.3 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมากที่สุด ร้อยละ 45.2 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมากที่สุด ร้อยละ 54.8 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 54.8	- ควรเพิ่มเวลาในการบรรยาย
3. กิจกรรมการสร้างเครือข่าย	นายคัมภีร์ ติบฐากรณ์ อ.สร้อยนา วัฒนากิตติกุล	วิทยากร - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 45.6 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในระดับมาก ร้อยละ 61.1 - มีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระดับมาก ร้อยละ 53.6 - ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 54.9	- มีเวลาในการซักถามน้อย

2.4 การประเมินความคิดเห็นต่อการศึกษาดูงาน ภาคประสบการณ์

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการศึกษาดูงาน ภาคประสบการณ์

ชุดประสบการณ์	สถานที่ดูงาน	ผลที่ได้รับ	ปัญหา/ข้อสังเกต
ชุดวิชาที่ 1 แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข			
1. การศึกษาดูงานรัฐสภา	รัฐสภา	<p>สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 67.0</p> <p>ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 41.5</p> <p>- สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 43.4</p>	<p>- เวลาในการดูงานน้อยเกินไป</p> <p>- ควรใช้เวลาให้ยาวขึ้น ๕ ได้ถ่ายทอดกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p>
3. การศึกษาดูงานการปกครองส่วนท้องถิ่น	เทศบาลตำบลห้วยกะปิ	<p>สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 48.1</p> <p>ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 59.0</p> <p>- สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 52.7</p>	<p>- เวลาในการดูงานน้อย ใช้เวลาในการเดินทางนาน</p> <p>- สถานที่บรรยายคับแคบ</p>
	องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะดี	<p>สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 48.9</p> <p>ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 56.3</p> <p>- สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 51.9</p>	<p>- เวลาในการดูงานน้อย</p> <p>- สถานที่คับแคบ อากาศร้อน</p>
ชุดวิชาที่ 2 สิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์			
1. การศึกษาดูงานความผิดพลาดของชีวิต	สถานพินิจบ้านเมตตา	<p>สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 54.3</p> <p>ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 58.1</p> <p>- สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 48.8</p>	<p>- เวลาในการดูงานน้อยเกินไป</p> <p>- ห้องบรรยายกว้างเกินไป ทำให้เสียงได้ยินไม่ชัดเจน</p>

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการศึกษาดูงาน ภาคประสบการณ์ (ต่อ)

ชุดประสบการณ์	สถานที่ดูงาน	ผลที่ได้รับ	ปัญหา/ข้อเสนอแนะ
ชุดวิชาที่ 2 สิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์			
1. การศึกษาดูงานความผิดพลาดของชีวิต	สถานพินิจบ้านปราณี, บ้านกาญจนาภิเษก	สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 50.8 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 63.6 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 49.2	- เวลาในการดูงานน้อยเกินไป - อากาศค่อนข้างร้อน
2. การศึกษาดูงานความผิดพลาดของชีวิต	สถาบันันธุ์ญารักษ์	สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 44.8 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 70.2 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 50.4	- เวลาในการดูงานน้อยเกินไป - น่าสนใจมาก เพราะมีดีโอกลาสให้ พูดคุยซักถามกับผู้ช่วย
ชุดวิชาที่ 3 องค์การอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ			
1. การศึกษาดูงานองค์กรอิสระ	ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกา แผนกคดีอาญา	สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 66.1 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 54.3 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 46.2 สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 68.8 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 51.3 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 45.0	- สถานที่ค่อนข้างคับแคบ - เวลาในการดูงานน้อยเกินไป
	ศาลปกครอง	สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 73.7 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 71.1 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 57.9	- อยากเห็นระบบการทำงานจริง - เวลาในการดูงานน้อยเกินไป

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการศึกษาดูงาน ภาคประสมการณ (ต่อ)

ชุดประสบการณ์	สถานที่ดูงาน	ผลที่ได้รับ	ปัญหา/ข้อเสนอแนะ
ชุดวิชาที่ 3 องค์การอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ			
1. การศึกษาดูงานองค์กรอิสระ	คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ	สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 46.3 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 63.4 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 51.2 สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 61.8 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 73.5 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 58.8	- เวลาในการดูงานน้อยเกินไป
ชุดวิชาที่ 4 เยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทย			
1. การศึกษาดูงานผู้ด้อยโอกาส	ชุมชนคลองเตย ศาลาธรรมสพณ์ชุมชน บ้านร่วมแก้ว	สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 42.7 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 69.7 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ร้อยละ 52.8 สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมาก ร้อยละ 56.1 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 66.7 - สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 50.9	- เวลาในการดูงานน้อยเกินไป - ควรเพิ่มพื้นที่ในการศึกษาดูงาน - อากาศร้อน - เวลาในการดูงานน้อยเกินไป - อากาศร้อน - ควรเปิดโอกาสให้พูดคุยกับผู้ที่อยู่ ในพื้นที่

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการศึกษาดูงาน ภาคประสบการณ์ (ต่อ)

ชุดวิชาที่ 4 เยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ			
2. การศึกษาดูงานด้าน สิ่งแวดล้อม	ศูนย์การศึกษาการพัฒนา เขานหินซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จังหวัด ฉะเชิงเทรา	สถานที่ดูงาน - มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 57.2 ผู้เข้ารับการอบรม - มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 64.5 - สามารถนำปฏิกิริยาที่ได้ในระดับมาก ร้อยละ 51.7	- เวลาในการดูงานน้อยเกินไป

3. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547

3.1 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา และความรู้ความเข้าใจด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับหลักสูตรภาคเนื้อหาสาระทั้ง 4 ชุดวิชา และภาคประสบการณ์ ได้แก่

- ชุดวิชาที่ 1 แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- ชุดวิชาที่ 2 สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- ชุดวิชาที่ 3 องค์การอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
- ชุดวิชาที่ 4 เยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

การประเมินผลดังกล่าว ผู้วิจัยทำการประเมิน 2 ระยะ คือ ระยะก่อนเข้ารับการอบรม (Pre-test) และระยะหลังเข้ารับการอบรม (Post-test) โดยแบบทดสอบที่ใช้เป็นแบบทดสอบคู่ขนาน (parallel test) จำนวน 40 ข้อ คะแนนเต็ม 40 คะแนน

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้ารับการอบรม (Pre-test) และภายหลังเข้ารับการอบรม (Post-test) พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างภายหลังเข้ารับการอบรม สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรม ทั้ง 2 รุ่น โดยก่อนเข้ารับการอบรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 20.80 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.51 และภายหลังเข้ารับการอบรม กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 30.99 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.15 และเมื่อนำคะแนนดังกล่าวมาทดสอบทางสถิติเพื่อหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเข้ารับการอบรม โดยใช้สถิติ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 รุ่น มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรมและภายหลังเข้ารับการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 ค่าคะแนนเฉลี่ยและสถิติทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย (t-test) ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเข้ารับการอบรมและหลังเข้ารับการอบรม แยกตามรุ่น (คะแนนเต็ม 40)

รุ่น	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t-test	Sig (2-tailed)
รุ่นที่ 1				
- ก่อนเข้ารับการอบรม	20.72	4.29	-18.005	0.000
- หลังเข้ารับการอบรม	30.78	4.17		
รุ่นที่ 2				
- ก่อนเข้ารับการอบรม	21.00	4.50	-17.241	0.000
- หลังเข้ารับการอบรม	31.02	4.28		
รวม				
- ก่อนเข้ารับการอบรม	20.80	4.51	-24.512	0.000
- หลังเข้ารับการอบรม	30.99	4.15		

3.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์โครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 กับผลสัมฤทธิ์ของโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2545

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 กับผลสัมฤทธิ์ของโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2545 ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบ (แบบทดสอบคู่ขนาน (Parallel test) จำนวน 40 ข้อ) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำค่าคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับจากการทดสอบมาเปรียบเทียบกัน ทั้งก่อนเข้ารับการอบรม (Pre-test) และภายหลังเข้ารับการอบรม (Post-test) พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรม อยู่ในช่วง 20-25 คะแนน คะแนนเฉลี่ยภายหลังเข้ารับการอบรมอยู่ในช่วง 30-31 คะแนน โดยคะแนนของกลุ่มตัวอย่างภายหลังเข้ารับการอบรมโครงการเยาวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 มีค่าคะแนนสูงสุด คือ 30.99 คะแนน และเมื่อทดสอบโดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังรับการอบรม ตามโครงการฯ ภายใต้นี้เดียวกัน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างหลังเข้ารับการอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 (รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 ค่าคะแนนเฉลี่ยและความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรมและหลังเข้ารับการอบรมตามโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 , พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2545 (คะแนนเต็ม 40)

พ.ศ.	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t-test	Sig (2-tailed)
พ.ศ. 2547				
- ก่อนเข้ารับการอบรม	20.80	4.51	-24.512	.000
- หลังเข้ารับการอบรม	30.99	4.15		
พ.ศ. 2546				
- ก่อนเข้ารับการอบรม	22.56	4.02	-12.603	.010
- หลังเข้ารับการอบรม	30.70	3.89		
พ.ศ. 2545				
- ก่อนเข้ารับการอบรม	24.56	5.12	-18.548	.000
- หลังเข้ารับการอบรม	30.50	4.69		

5. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ในรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1. การจัดโครงการยุวชนประชาธิปไตย ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำทุกปี ร้อยละ 97.45
2. ควรจัดกิจกรรมให้ยุวชนที่เข้ารับการอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตยในแต่ละปี ได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ร้อยละ 95.26
3. วิทยากรที่ปรึกษาประจำกลุ่มให้การดูแล และให้ความสนใจดีมาก ร้อยละ 91.23
4. ควรมีการติดตาม ประเมินผล และให้การสนับสนุนยุวชนในการสร้างเครือข่าย เพื่อให้การทำงานมีความต่อเนื่อง ร้อยละ 87.32
5. ควรเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาดูงาน เพราะได้รับประโยชน์จากการศึกษาดูงานมาก และหาโอกาสเช่นนี้ยาก ร้อยละ 72.45

6. รายการ "คนของประชาชน" ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาเป็นวิทยากรบรรยาย ควรเป็นวิทยากรที่เป็นกลางทางการเมือง เพื่อให้เยาวชนได้ประโยชน์จากการอบรมสูงสุด ร้อยละ 64.06
7. ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนที่สนใจได้เข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 58.52
8. ควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกเยาวชน ร้อยละ 57.82
9. ควรจัดสรรเวลาเพิ่มเติม เพื่อให้มีเวลาในการอ่านหนังสือนอกเวลา และเตรียมตัวสอบ เนื่องจากมีกิจกรรมที่ต้องเข้าร่วมมาก ร้อยละ 53.85
10. ควรขยายเวลาในการฝึกอบรมเป็น 14-15 วัน เนื่องจากโครงการนี้มีเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่น่าสนใจมาก ร้อยละ 65.00
11. สถานที่ที่จัดกิจกรรมและสถานที่พักมีระยะทางห่างกันมาก ทำให้ต้องใช้เวลาในการเดินทาง ร้อยละ 45.28

บทที่ 5

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การเมืองเป็นกิจกรรมอันเกิดจากพฤติกรรมร่วมกันของบุคคล ในการใช้อำนาจปกครองสังคม โดยการใช้อำนาจทางการเมืองจะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และชอบธรรมได้ ต้องกระทำในนามของส่วนรวม และกระทำเพื่อผลประโยชน์ของชนส่วนใหญ่ โดยไม่จำกัดเพศ เชื้อชาติ ชนชั้น ฐานะทางสังคม หรือกระทั่งความคิดเห็น หรืออุดมการณ์ทางการเมือง ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนมีแนวคิดและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งเป็นการมีส่วนร่วมตามนัยยะทางรัฐศาสตร์ที่หมายถึง การที่ประชาชนมีกิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการติดตามข่าวสารทางการเมือง, การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, การเป็นสมาชิกหรือการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม องค์กร หรือชมรมต่างๆ, การสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น, การดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเป็นความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามนัยยะทางสังคมศาสตร์ที่หมายถึง การรวมตัวกันของประชาชนภาคพลเมือง ในการเปิดพื้นที่ทางการเมือง เพื่อเรียกร้องสิทธิในการดูแล รักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ชุมชน หรือท้องถิ่นของตนเอง จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และสมควรที่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดทิศทาง และอนาคตทางการเมืองของประเทศ จะได้รับการปลูกฝังให้เกิดแนวคิด มีวิถีประชาธิปไตย เพื่อให้การเมืองเป็นของประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 เป็นโครงการพัฒนาประชาธิปไตย ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับ สถาบันพระปกเกล้า จัดขึ้นต่อเนื่องปีที่ 3 นับตั้งแต่ พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข, กระตุ้นให้เยาวชนมีความสนใจ ติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมและนำมาขยายผลสู่สังคมต่อไป

การวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
2. เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547
3. เพื่อนำเสนอปัญหา ข้อเสนอแนะของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนที่เข้ารับการอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 จำนวน 320 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกหน่วยประชากร ได้รับการตอบกลับทั้งหมด 210 ชุด คิดเป็นร้อยละ 65.93

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (เพศหญิง ร้อยละ 50.47 เพศชาย ร้อยละ 49.53) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 16-18 ปี (ร้อยละ 72.38) อายุเฉลี่ย 17 ปี และศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 75.23) รองลงมากำลังศึกษาระดับอนุปริญาและปริญญาตรี ตามลำดับ

สรุปผลการศึกษา

❖ การประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย

การวิจัยประเมินโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ผู้วิจัยได้ทำการประเมินโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยประเมินตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการ

1. ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อการคัดเลือกและการเตรียมตัวในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34.8) เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกรายข้อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เอกสาร หนังสือที่ได้รับประกอบการอบรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา และการดำเนินงานของเขตการศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนด้านระยะเวลาในการเตรียมตัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับปานกลางเท่านั้น

เมื่อแยกความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการคัดเลือกและการเตรียมตัว แยกตามรุ่นที่เข้ารับการอบรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 รุ่น มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ยกเว้นระยะเวลาในการเตรียมตัว

ที่กลุ่มตัวอย่างรุ่นที่ 1 เห็นว่ามีความเหมาะสมระดับมาก ขณะที่กลุ่มตัวอย่างรุ่นที่ 2 เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลางเท่านั้น

2. ด้านการดำเนินงาน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อการดำเนินงานในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 43.2) มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานมีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายข้อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นสถานที่จัดกิจกรรม, สถานที่ดูงานภาคประสบการณ์, ระยะเวลาในการฝึกอบรม และการอำนวยความสะดวกระหว่างเข้าร่วมโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ขณะที่เวลาที่ใช้ในการบรรยาย, เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยายภาคเนื้อหาสาระ, วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน", การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยาย และการจัดกิจกรรมออกกำลังกาย มีความเหมาะสมในระดับมาก

เมื่อจำแนกความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานโครงการฯ แยกตามรุ่นที่เข้ารับการอบรม พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้ง 2 รุ่นมีความคิดเห็นด้านการดำเนินงานสอดคล้องกันทุกรายข้อ

3. ด้านความสำเร็จ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อความสำเร็จของโครงการฯ โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 47.1) มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานมีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความสำเร็จแยกรายด้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาในระดับปานกลาง และภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับทัศนคติต่อการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยและความสนใจข้อมูล ข่าวสารการเมืองการปกครอง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการก่อนเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับมาก และภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสำเร็จของโครงการฯ แยกตามรุ่นที่เข้ารับการอบรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ในรุ่นที่ 1 เห็นว่าการก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ในระดับปานกลาง

และภายหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภาอยู่ในระดับมาก ขณะที่รุ่นที่ 2 เห็นว่าก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน สำหรับ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 รุ่นต่อความสำเร็จของโครงการรายข้ออื่นพบว่ามีความสอดคล้องกัน

4. ด้านความพึงพอใจ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ด้าน ความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.5) มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และเมื่อ พิจารณาความพึงพอใจแยกรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจด้านวิทยากรที่ปรึกษาประจำ กลุ่ม และรูปแบบของโครงการยุวชนประชาธิปไตยในระดับมากที่สุด

เมื่อจำแนกความคิดเห็นด้านความพึงพอใจต่อโครงการฯ ของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการ อบรมแยกตามรุ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 รุ่นมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือมีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด

5. ด้านผลลัพธ์

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ต่อ ผลลัพธ์โครงการฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.2) มีความคิดเห็นว่า ผลลัพธ์อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกรายข้อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ, การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความเหมาะสมในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการอบรมแยกตามรุ่นต่อผลลัพธ์ ของโครงการฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 รุ่นมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

❖ การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการ

การหาความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นที่เข้ารับการอบรม, เพศ, อายุ และระดับการศึกษาของกลุ่ม ตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ในตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือก และการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ พบว่า

- รุ่นที่เข้ารับการอบรมมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นด้านความพึงพอใจต่อโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05
- เพศของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการฯ
- อายุของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นด้านการดำเนินงานของโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
- ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการฯ

❖ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ จากการใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา และเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาในภาคเนื้อหาสาระ และภาคประสบการณ์ พบว่า คะแนนของกลุ่มตัวอย่างภายหลังเข้ารับการอบรม (Post-test) สูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม (Pre-test) ทั้งรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 และเมื่อทดสอบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติ t-test พบว่า คะแนนเฉลี่ยภายหลังเข้ารับการอบรมแตกต่างกับคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

การวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยประเมินผลแนววัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (The Behavioral Objective of Goal-Based Approach) โดยยึดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเสนอแนะผู้บริหาร ประกอบการพิจารณาความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการฯ ซึ่งผลการวิจัยประเมินผลโครงการฯ จากตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า โครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน จึงสามารถสรุปได้ว่าโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สมควรที่จะดำเนินโครงการฯ นี้ ในปีต่อไป

สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ จากการวัดความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม จากแบบทดสอบ ในเนื้อหาหลักสูตรทั้งภาคเนื้อหาสาระและภาคประสบการณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง

ที่เข้ารับการอบรมมีคะแนนหลังเข้ารับการอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ของโครงการยุวชนประชาธิปไตยที่ดำเนินการแล้วในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา คือ พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2545

จากผลของการวิจัยประเมินผลโครงการยุวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการโครงการ, การวางแผน, การดำเนินโครงการ และการวางหลักสูตรการฝึกอบรม ทั้งในภาคเนื้อหาสาระและภาคประสบการณ์ ที่ให้ความสำคัญกับผู้เข้ารับการอบรม โดยเน้นเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Learner Center) มีการจัดรูปแบบของการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนผู้เข้ารับการอบรม ให้ได้รับประสบการณ์ตรง ทั้งจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางตรงกับวิทยากร ควบคู่กับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งในห้องบรรยายและการศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่นๆ ที่ล้วนแต่เป็นมิติที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของเยาวชนในปัจจุบัน โดยคาดหวังว่าผู้เข้ารับการอบรม จะสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการร่วมโครงการฯ ไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง อันจะเป็นการสร้างเยาวชนที่มีวิถีคิดแบบประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคตต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ มิลเบรธ และโกเอล (Milbrath L.W. & Goel M.L.) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม, ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสังคม ล้วนเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคคลสนใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ดังนั้น การดำเนินโครงการยุวชนประชาธิปไตยในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ที่มีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อเสริมสร้างและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข, เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนสนใจ ติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อขยายผลสู่สังคมต่อไป โดยมีรูปแบบของโครงการฯ ที่สร้างให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และมิติด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงเปรียบเสมือนกับการสร้างสิ่งเร้า กระตุ้นให้เยาวชนเกิดความตระหนักรู้ (Awareness) ในการรับผิดชอบต่อกัน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และเห็นความสำคัญของการเข้าไปมีบทบาทร่วมในมิติต่างๆ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการขับเคลื่อนทางการเมืองในอนาคตของประเทศไทย มาจากประชาชนที่มีฐานคิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยประเมินผลโครงการยูวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการวิจัยประเมินผลครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โครงการยูวชนประชาธิปไตย พ.ศ. 2547 ควรได้รับการสนับสนุน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัยประเมินผลโครงการฯ พบว่า โครงการฯ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และผลการประเมินจากตัวชี้วัดทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกและการเตรียมตัว, ด้านการดำเนินงาน, ด้านความสำเร็จ, ด้านความพึงพอใจ และด้านผลลัพธ์โครงการ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุดทุกด้าน
2. ควรนำผลการวิจัยประเมินผลโครงการฯ เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการโครงการยูวชนประชาธิปไตยในปีต่อไป เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ และเพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป
3. ควรนำข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง มาพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในปีต่อไป เช่น การคัดเลือกกิตติยากร, การคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม เป็นต้น
4. ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนที่ผ่านการอบรมโครงการยูวชนประชาธิปไตยปีที่ผ่านมา เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร การวางรูปแบบกิจกรรมภาคเนื้อหาสาระ และภาคประสบการณ์ เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรนำรูปแบบการประเมินผลแบบอื่น เช่น การประเมินผลแนวการตัดสินใจ (Decision Making Approach: CIPP Model) มาใช้ร่วมด้วย เพื่อให้การประเมินผลโครงการครบทุกมิติ ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของโครงการ, การประเมินสภาวะแวดล้อม, การประเมินปัจจัยนำเข้า, การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต และสามารถนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไขโครงการและสามารถประเมินผลได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการปรับปรุงตัวบ่งชี้ (Indicator) ของแบบประเมินให้มีความครอบคลุมยิ่งขึ้น เพื่อให้ผลการประเมินเป็นรูปธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

- กนก ดุสิตโสภณ. (2539). **การประเมินโครงการแยกขยะมูลฝอย: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการทดลองหมู่บ้านเลิศบุล 4 กรุงเทพมหานคร**, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา นโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- กมล สมวิเชียร. (2520). **ประชาธิปไตยกับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. (2528). **จิตวิทยาการศึกษา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กวี วงศ์พุด. (2535). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- กระมล ทองธรรมชาติ. (2515). **"การเมืองคืออะไร"** วารสารสังคมศาสตร์. 9 กรกฎาคม 2515. ฉบับที่ 12.
- เกรียงไกร จงเจริญ. (2536). **ผู้นำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คาร์ล เอส ไวท์. (2528). **พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ ผู้แปล. การวิจัยเชิงประเมิน**. กรุงเทพฯ: ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุมพล หนีมพานิช และคณะ. (2540). **รายงานการวิจัย เรื่อง การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นในช่วง พ.ศ. 2535 - 2539**. นนทบุรี: โครงการวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉนวนศรี มงคลเดช. (2538). **ภาคินพนธ์ เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี**. ภาคินพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2537). **ลัทธิการเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- ชิงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2531). **ทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษา: การศึกษาเชิงประจักษ์ในกระบวนการสังคมประวัติการเมือง**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2535). **จิตวิทยาการบริหาร**. กรุงเทพฯ: บริษัทการพิมพ์.
- ปกรณ์ คุณารักษ์. (2522). **ความเข้าใจทัศนคติและการมีส่วนร่วมทางการเมือง**. วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมวิทยามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). **ทัศนคติ การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

- ปัทมา วิมลเศรษฐ์. (2539). **ภาคนิพนธ์ เรื่อง ทศนคติทางการเมืองของเยาวชน อายุ 18 - 19 ปี ที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง: ศึกษากรณีนักศึกษาสถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนทางสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.**
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2529). **การประเมินผลการปฏิบัติงาน: แนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- พฤทธิสถาน ชุมพล. (2531). **ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- นিকা ชูโต. (2531). **การประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มาสเตอร์เพรส.**
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2533). **วิวัฒนาการเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2524). **การวัดผลการศึกษาและสถิติเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: การพิมพ์ไชยวัฒน์.**
- วีระชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2538). **ภาคนิพนธ์ เรื่อง ทศนคติทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตยของนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- เรืองเวทย์ แสงรัตน. (2522). **ความคิดเห็นและความสนใจของนักเรียนเตรียมทหารเกี่ยวกับอัตราเพิ่มประชากรของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2527). **การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.**
- สมเกียรติ ตันสกุล. (2540). **รายงานการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนภาคใต้: การวิเคราะห์ปัจจัยและผลกระทบระดับยูนิเวิร์สและระดับมัลติเวิร์ส. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.**
- สมคิด บางโม. (2538). **เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.**
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2519). **การปกครองของไทย. นครหลวง: ไทยวัฒนาพานิช.**
- สมบัติ อ่างธัญวงศ์. (2540). **ทศนคติทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.**
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2535). **การประเมินโครงการประชุม: หลักการและการประยุกต์ใช้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์**
- สิทธิพันธ์ พุทธหนู. (2536). **ทฤษฎีพัฒนาการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**

- สิทธิสันติ วีระมุล. (2539). การประเมินโครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช. (2537). เอกสารการสอนชุดวิชา สถาบันและกระบวนการทางการเมืองของไทย หน่วยที่
8 - 15. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุจิต บุญบงการ. (2531). "พรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง" การพัฒนาทางการเมืองของไทย
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์สินธุ์ และคณะ. (2521). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2544). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและปฏิบัติ. เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย
- สุนีย์ ธีรดากร. (2525). จิตวิทยาการศึกษา. นนทบุรี: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- สุรพล กาญจนะจิตรา. (2527). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน
- หรรณพ พุกจันทร์. (2528). สมาคมจีนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง: ศึกษากรณีสมาคมจีน จังหวัด
พิษณุโลก กับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ปี พ.ศ. 2528. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อ้อม ประนอม. (2540). วิทยาการสำหรับวิทยากร: หลักการพูดในที่สาธารณะและการเป็นวิทยากรที่ดี.
กรุงเทพฯ: ชั่วฟ้า.
- อารง สุทธาศาสตร์. (2527). ปฏิบัติการวิจัยสังคม. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อุทัย หิรัญโต. (2519). สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Almond, G. & Powell, G.B. (1980). **Comparative Politics Today: A World View**. Boston:
Little Brown and Company.
- Almond, G. & Verba, S. (1965). **The Civic Culture: Political Attitude and Democracy in
Five Nations**. Boston: Little Brown and Company.
- Campbell, J. (1964). **Honour Family and Patronage**. Oxford: Clarendon Press.
- Coleman, J.C. (1968) **Education and Political Development**. New Jersey: Princeton
University Press.
- Coole, D.H. (1988) **Women in Political Theory From Ancient Misogyny to Contemporary
Feminism**. New York: Lynne Rienner.

- Duverger, M. (1955). **The Political Role of Woman**. Paris: UNESCO.
- Easton, D. & Dennis, J.. (1967). **Children in Political System: Origins of Political Legitimacy**. Massachusett: Addison Wesley.
- Elliott, C.M. (1977). **Woman and Nation Development: The Complexities of Change**. Chicago: The University of Chicago Press.
- Eisner, W.E. (1979). **Confronting curriculum reform**. Boston: Little, Brown.
- Engle, T.L. & Snellgrove, L (1969) **Psychology: It's Principle and Application**. New York: Harcourt, Brace and World.
- Foster, C.R. (1952). **Psychology for Life Adjustment**. Chicago: American Technical Society.
- Good, C.V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: Mc Graw-Hill.
- Greenstein, F.I. (1965). "Political Socialization". **International Encyclopedia of Social Sciences**, New York: Grawelcolies.
- Hennessy, B. (1968). WA Headnote on the Existence and Study of Political Attitudes". **Political and public Opinion**. pp 27-48.
- Hess, R.D.. (1971). "The Acquisition of Fellings of Political Efficacy in Pre-Adults". **Social Psychology and Political Behavior: Problem and Prospects**, Ohio: Charles E. Merrill.
- Hess, R.D. & Thonrey, J.Y. (1967). **The Development of Political Attitude in Children**. Chicogo: Alldine.
- Huntington, S.P. & Dominguez, J.I (1975). **Macro Political Theory**. Massachusett: Addison Wesley.
- Huntington, S.P. & Nelson, J.M. (1976). **No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries**. Cambridge: Harvard University Press.
- Jacobsen, G.A. & Lipman, M.H. (1965). **Political Science**. New York: Varnes & Noble.
- Knapp, P. (1994). **One World-Many World Contemporary Sociology Theory**. New York: HarpeCollins Colledge.
- Kolesnik, W.L. (1970). **Education Psychology**. New York: McGraw-Hill.
- LaPalombara, J. (1974). **Politcs within Nation**. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Laswell, H.D. (1966). **Comparative Theories of Social Change**. Michigan.

- Leighley, J.E. et al. (1999). "Race, Ethnicity and Political Participation: Competing Models and Contrasting Explanations. **The Journal of Politics**, Vol. 61 No. 4.
- Leonard, B. & Selznick, P. (1963). **Sociology**. New York: Harper & Row.
- Macridis, R.C. (1989). **Contemporary Political Ideologies**. Fourth edition. Illinois: Scott, Foresman and Company.
- Manheim, J.B. (1975). **The Politics Within: A Primer in Political Attitude and Behavior**. New Jersey: Prentice-Hall.
- McClosky, H. (1968). **Political Participation**. International Encyclopedia of Social Sciences.
- McDonough, p. et al. (1998). "Democratization and Participation: Comparing Spain, Brazil and Korea". **The Journal of Politics**. Vol 60. No. 4.
- Maier, N.F. (1955). **Psychology in Industry**. Boston: Houghton Mifflin Co.
- Milbrath, L.W. (1966). **Political Participation: How and Why do People get Involved in Politics**. Chicago: Rand McNally.
- Morgan, C.T. & King, R.A. (1971). **Introduction of Psychology**. New York: McGraw-Hill.
- Morris, L.L. & Gibbon, C.T. (1978). **Evaluation's hand book**. California: Sage publications.
- Nunnally, J.C. (1959). **Test and Measurements**. New York: McGraw Hill.
- Oskamp, S. (1977). **Attitude and Opinions**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Pye, L.W. (1966). **Politics Personality and Nation Building: Burma' Search for Identity**. New Haven: Yale University Press.
- Rush, M. & Atthoff. (1971). **An Introduction of Political Sociology**. Great Britain: Fletcher & Son Norwich.
- Sargent, L.T. (1987). **Contemporary Political Ideologies**. St. Louis: The Dorsey Press.
- Sigel, R. (1967). "Assumption about the Learning of Political Values". **The Annals**. Vol. 361. No. 13.
- Thurstone. (1967). **Reading in Attitude Theory and Measurement**. New York.: York Wiley and Sons.
- Trandis, H.C. (1967). **Attitude and Attitude Change**. Cambridge: Mass: Addison Wesley.
- Warren Bennis . (1976). **Beyond bureaucracy: essays on the development and evolution of human organization**. New York: McGraw-Hill.

Watson, G. & Johnson, D.W. (1972). **Social Psychology: Issues and Insights**. Philadelphia: Lippincott.

Webster. (1967). **Webster's new Dictionary of the American Language**. New York: The World Publishing.

ภาคผนวก

แบบประเมินโครงการยุวชนประชาธิปไตย

1. รุ่นที่ จังหวัด
2. การศึกษา มัธยมปลาย ปวช./ปวส.
..... มหาวิทยาลัย อื่น ๆ โปรดระบุ
3. เพศ ชาย หญิง
4. อายุ ปี

❖ ตอนที่ 1

คำชี้แจง กรุณาตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ และเติมค่าลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. การคัดเลือกและการเตรียมตัว

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ระยะเวลาในการเตรียมตัว					
2. เอกสาร หนังสือที่ได้รับประกอบการอบรม					
3. การได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา					
4. การดำเนินงานของเขตการศึกษา					

2. การดำเนินงาน

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สถานที่จัดกิจกรรม					
2. เวลาที่ใช้ในการบรรยาย					
3. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์					
4. วิทยากรบรรยายภาคเนื้อหาสาระ					
5. วิทยากรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์					
6. วิทยากรบรรยาย "คนของประชาชน"					
7. การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยาย					
8. สถานที่ดูงานภาคประสบการณ์					
9. การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย					
10. ระยะเวลาในการฝึกอบรม					
11. การอำนวยความสะดวกระหว่างเข้าร่วมโครงการ					

3. ความสำเร็จ

ข้อความ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในแบบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ					
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในแบบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ					
3. ทักษะที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในแบบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ					
4. ทักษะที่ดีต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในแบบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ					
5. ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในแบบรัฐสภาก่อนเข้าร่วมโครงการฯ					
6. ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในแบบรัฐสภาหลังเข้าร่วมโครงการฯ					

4. ความพึงพอใจ

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. วิทยากรที่ปรึกษาประจำกลุ่ม					
2. รูปแบบโครงการยุวชนประชาธิปไตย					

5. ผลลัพธ์ของโครงการฯ

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ					
2. การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม					
3. การดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง					

❖ ตอนที่ 2

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินรายวิชา

ชุดวิชาที่ หน่วยที่ วันที่

วิทยาการ

3. รุ่นที่ จังหวัด

4. การศึกษา มัธยมปลาย ปวช./ปวส.

..... มหาวิทยาลัย อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3. เพศ ชาย หญิง 4. อายุ ปี

คำชี้แจง กรุณาตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ และเติมค่าลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. วิทยาการ

ข้อความ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา					
2. เทคนิคในการบรรยาย					
3. เวลาในการบรรยาย					
4. การเปิดโอกาสให้ซักถาม					

2. ผู้เข้ารับการอบรม

ข้อความ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา ก่อนรับฟังการบรรยาย					
2. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา หลังรับฟังการบรรยาย					
3. ทักษะ ทักษะต่อการเมืองการปกครองและสังคม ก่อนรับฟังการบรรยาย					
4. ทักษะ ทักษะต่อการเมืองการปกครองและสังคม หลังรับฟังการบรรยาย					
4. ความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรม					

3. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

แบบประเมินการศึกษาดูงาน

ชุดวิชาที่ หน่วยที่ วันที่

สถานที่

5. รุ่นที่ จังหวัด

6. การศึกษา มัธยมปลาย ปวช./ปวส.
..... มหาวิทยาลัย อื่น ๆ โปรดระบุ

3. เพศ ชาย หญิง

4. อายุ ปี

คำชี้แจง กรุณาตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ และเติมค่าลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. สถานที่ศึกษาดูงาน/การบรรยาย

ข้อความ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ของวิทยากรที่บรรยาย					
2. เทคนิคในการบรรยาย					
3. เวลาในการศึกษาดูงาน					
4. การเปิดโอกาสให้ซักถามและการตอบตรงประเด็น					
5. สถานที่ศึกษาดูงาน					

2. ผู้เข้ารับการอบรม

ข้อความ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ก่อนศึกษาดูงาน					
2. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้หลังการศึกษาดูงาน					
3. การประยุกต์ใช้ความรู้จากการศึกษาดูงานในการพิจารณาประเด็นปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม					

3. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

คณะผู้วิจัย

1. นางพรพิมล	ถิรคุณโกวิท	ที่ปรึกษา
2. นางบุญรักษา	ชมชื่น	หัวหน้าคณะวิจัย
3. นางสาวศุภพรวรรตน์	สุขพุ่ม	ผู้วิจัย
4. นางพุทธชาติ	ทองเอม	ผู้วิจัย
5. นางสุภัทร	คำมุงคุณ	ผู้วิจัย
6. นายนพดล	นุ้ยจ้อย	ผู้วิจัย

